

Kommunalreformen og landdistriktspolitikken

En spørgeskemaundersøgelse

Dorthe Salling Kromann
&
Flemming Just

Januar 2009

Alle rettigheder forbeholdes instituttet (IFUL). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne REPORT eller dele heraf er uden instituttets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatterne, 2009.

Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter
IFUL REPORT 10/2009

ISBN 978-87-91304-35-4

Forfatterne
Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter
Syddansk Universitet
Niels Bohrs Vej 9-10
DK-6700 Esbjerg
Tlf.: 6550 4221
Fax: 6550 1091
E-mail: iful@sam.sdu.dk

Indholdsfortegnelse

Summary.....	5
1 Indledning.....	7
2 Den kommunale landdistriktspolitik	9
2.1 Nye politiske og administrative opgaver	9
2.2 Kommunetyper og landdistriktspolitik	10
2.3 Den politisk-administrative forankring af landdistriktspolitikken.....	13
3 Spørgeskemaet.....	15
3.1 Spørgeskemabesvarelser	16
3.2 Bearbejdningen af svarene	18
4 Kommunernes sammensætning, størrelse og befolkning	19
4.1 Besvarelsernes geografiske fordeling	19
4.2 Kommunernes politiske sammensætning	21
4.3 Kommunalreformens geografiske indflydelse	23
4.4 Befolkningsstørrelse	23
5 Kommunernes landdistriktspolitik og inddragelsen af borgerne i processen omkring landdistriktspolitikken.....	31
5.1 De 4 landdistriktspolitiske mål	33
5.2 Temaer i kommunernes landdistriktspolitik	36
5.3 Fagudvalg og lokaludvalg for landdistrikterne	39
5.4 Antallet af lokalråd, udviklingsråd eller lignende i kommunerne	41
6 De lokale aktionsgrupper og kommunerne.....	45
6.2 LAG'ens rolle for landdistriktspolitikken.....	48
6.3 Sammenfattende om LAG'ernes rolle	50
7 Offentlige servicetilbud i landdistrikterne og betydningen heraf.....	53
7.1 Målet med landdistriktspolitikken	55
7.2 Tilfredsheden blandt kommunens borgere	57
8 Sammenfatning.....	63
9 Hypoteserne	67
10 Referencer.....	69
Bilag A: Spørgeskema	71

Summary

Administrative reforms and rural policy in Danish municipalities

Dorthe Salling Kromann, research assistant, dsk@sam.sdu.dk

Flemming Just, professor, fj@sam.sdu.dk

IFUL Report 10/2009, 87 pp. (full report in Danish: <http://www.sdu.dk/iful>)

On first January 2007, one of the major administrative reforms in a European country came into effect in Denmark. In addition to a number of significant changes of the local, governmental administration, 14 counties turned into 5 regions and 271 municipalities into 98. From the same date, the new program period for EU's rural area policy was initiated. Until then, 12 LEADER groups had been established in Denmark. They were now replaced by almost 60 Local Action Groups (LAGs) organized as associations.

Most of the new municipalities contain major rural areas and have been handed over the administration of many new tasks concerning these areas. On this background, the Ministry of Social Welfare has asked IFUL to carry out an analysis of the municipalities' administration of rural areas, including their relations to the LAGs. A web-based questionnaire was sent to 71 municipalities outside the capital area. Out of these, 50 municipalities responded (= 70%). The respondents were either the city manager or the municipal responsible for the rural area, in many cases a person entitled the rural area coordinator.

The analysis shows that, in spite of a large degree of different solutions, some patterns can be seen:

- Rural area policy is not statutory or covered by special economic obligations and is not one of the policy areas the municipalities were assigned by the municipality reform. The Ministry of Social Welfare has suggested that all municipalities formulate a rural area policy, but on a voluntary basis. In general, the municipalities have come a long way in this direction, and many of them use their rural areas to develop new kinds of public involvement.
- A majority of the municipalities have a separate rural area policy and are implementing it or have built it into the municipality's other policies. Among the municipalities which do not have their own rural policies, we find the three out of five urban municipalities that have responded to the questionnaire. All these three municipalities have population increase. Thus, there is a tendency that municipalities with population growth are less inclined to carry out a rural area policy.
- Apparently, there is no connection between municipalities that have implemented a separate rural area policy and municipalities that have established a committee for a rural area policy.

- There is no connection between municipalities that have carried out a separate rural area policy and the creation of a special neighbourhood council as a unifying body for the single rural areas' interest safeguard to the municipality. In the smallest municipalities there has been no need for establishing a neighbourhood council.
- Gradually, there has been established a good relationship between the municipalities and the LAGs. A few municipalities partly finance the rural area coordinator; while a larger number of municipalities offer facilities and are involved by co-financing LAG projects.
- In general, it can be concluded that rural area policy as a non-statutory policy area is not high politics in the municipalities. On the other hand, almost all municipalities are relating positively and actively to their rural areas and the activities taking place there. Many municipalities use the rural areas for experiments, in which they seek to develop couplings between local communities and the political administrative level.

1 Indledning

Med kommunalreformen fik mange kommuner et betydeligt areal med åbent land og mange landsbyer. De fleste mindre landkommuner forsvandt og blev en del af store købstadskommuner. Herved blev mange politikere og forvaltninger præsenteret for et nyt politikområde, landdistriktspolitik, som har rejst nogle nye problemstillinger omkring nærdemokrati, styring, offentlig velfærds-service og lokalsamfundsudvikling. Hertil kommer at den nye programperiode for EU's landdistriktspolitik igangsattes i 2007. Hovedparten af kommunerne uden for Københavnsområdet og de største byer har derfor set oprettelsen af lokale aktionsgrupper (LAG'er), som med midler fra EU og national medfinansiering er i stand til at sætte udviklingsprojekter i gang. Dette har yderligere medvirket til at sætte landdistriktspolitik på dagsordenen.

I lyset af ovenstående har Velfærdsministeriet, der har landdistriktsudviklingen som ansvarsområde, bedt Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter (IFUL) om at foretage en undersøgelse af, hvordan kommunerne har organiseret landdistriktspolitikken politisk og administrativt. Undersøgelsen har desuden til formål at se på betydningen af en formuleret landdistriktspolitik, samspillet med andre politikker, herunder ikke mindst udviklingen i den offentlige service, samt belyse forholdet til de lokale aktionsgruppers arbejde.

Første del af undersøgelsen præsenteres her. Der er først og fremmest tale om en deskriptiv analyse og afprøvning af en række hypoteser. Undersøgelsen er baseret på et web-spørgeskema udsendt til 71 kommuner. De 71 kommuner ligger uden for Region Hovedstaden, dog er Bornholms Regionskommune og Halsnæs Kommune inkluderet. Disse er medtaget pga. deres perifere beliggenhed i hovedstadsområdet, og som udtryk herfor har de også begge lokale aktionsgrupper. Med et undersøgelsesdesign i form af et spørgeskema til kommunerne er det samtidig lagt fast, at det er den kommunale vinkel på landdistriktspolitikken, som er i fokus. En undersøgelse af, hvilke aktører som arbejder med landdistriktspolitik, er foretaget af Center for Regional- og Turismeforskning og offentliggjort i juli 2008.¹

Anden del af undersøgelsen vil i 2009 og 2010 gå i dybden med landdistriktspolitikken i nogle få kommuner og vil i højere grad være teoretisk orienteret. Den vil analysere forvaltningsmodeller og den politisk-administrative organisering af landdistriktsområdet og bl.a. belyse serviceudvikling og borgertilfredshed og udviklingen i samspillet mellem det lokale og det kommunale niveau.

Denne første rapport har følgende disposition:

I kapitel 2 præsenteres landdistriktspolitikken som kommunalt indsatsområde. I forlængelse heraf præsenteres tre hypoteser:

¹ Anders Hedetoft (2008), *Organisering af landdistriktsindsatsen efter kommunalreformen*. Center for Regional og Turismeforskning.

Landdistriktspolitik er generelt lavt prioriteret i kommunerne indtil nu.

Der kan ikke peges på et bestemt mønster for, om det er store, små, bykommuner eller mere ruralt prægede kommuner, som især har prioriteret at arbejde med landdistriktsområdet.

Landdistriktspolitikken vil politisk-administrativt være præget af den eksisterende udvalgsstruktur, når det gælder den offentlige velfærdsservice og planlægning, medens der vil blive udviklet nye organisationsformer, når det gælder specifikke landdistriktsspørgsmål.

I kapitel 3 behandles de faktiske og praktiske forhold omkring opbygning og udsendelse af spørgeskemaet, besvarelsesprocenter, repræsentativitet samt bearbejdning af data.

I kapitlerne 4-7 præsenteres indholdet af besvarelserne. Kapitel 4 rummer de mere faktuelle oplysninger om kommunernes sammensætning, størrelse og befolkning. I kapitel 5 behandles kommunernes tilrettelæggelse af politikker for landdistriktsområdet. Det gælder både spørgsmålet om, hvorvidt der er formuleret selvstændige politikker på området, det gælder den politisk-administrative organisering af feltet, og det handler om, hvorledes borgerne inddrages i politikformulering. I det følgende kapitel behandles de førnævnte lokale aktionsgrupper. Med EU's landdistriktsprogram for 2007-13 er der blevet etableret LAG'er som nye forvaltningsorganer i de fleste kommuner uden for hovedstadsområdet. Afsnittet analyserer, hvorledes disse spiller sammen med kommunernes politisk-administrative organisering af landdistriktsområdet. Endelig ser kapitel 7 på udviklingen i den offentlige velfærdsservice med særligt henblik på landdistrikterne. Der er ikke tale om nogen statistisk undersøgelse, men en første melding om, hvorledes man fra kommunal side opfatter udviklingen i den offentlige service og borgertilfredsheden lokalt.

De to sidste kapitler, 8 og 9, sammenfatter først analysen og søger derefter at besvare de tre hypoteser.

2 Den kommunale landdistriktspolitik

Landdistriktspolitik som kommunalt opgaveområde er ikke noget nyt, der er kommet med kommunalreformen. Denne har blot aktualiseret behovet for at rette opmærksomheden på vilkårene uden for de større byer. Allerede i slutningen af 1990'erne ønskede Indenrigsministeriet, at kommunerne prioriterede at udforme en skriftligt formuleret landdistriktspolitik. Den opfordring var der ikke mange, der fulgte. Ministeriet kunne i 2001 konstatere, at kun 43 ud af 275 kommuner havde udarbejdet en egentlig politik på området.²

2.1 Nye politiske og administrative opgaver

Den politiske aftale i 2004 om den fremtidige kommunale opgavefordeling overdrog et betydeligt større ansvar til kommunerne inden for områder som miljø og planlægning, specialundervisning, beskæftigelse, sundhed, socialområdet, trafik, erhverv og kultur.³ Med de nye opgaver fulgte også ressourcer i form af økonomi og overdragelse af personale fra amter og stat. Landdistriktspolitikken var ikke en del af dette og fik dermed heller ikke tilført egne ressourcer.

Kommunerne har fået overdraget planlægningen af det åbne land, som tidligere hørte under amternes regionplanlægning. Hermed er der ikke tale om udarbejdelse af en egentlig landdistriktspolitik, men om kommuneplaner der skal sætte de overordnede rammer for arealanvendelsen og for kommunernes administration af fx landzonebestemmelser og miljø- og naturbeskyttelseslove. Der er endnu ikke udarbejdet kommunalplaner efter kommunalreformen, så det kan ikke fastslås, om kommunerne her vil have en særligt profileret tilgang til landdistriktsområdet.⁴

Som noget nyt skal kommunerne udarbejde planstrategier. Heri skal byrådet pege på særlige satsningsområder for de kommende år. På nuværende tidspunkt (ultimo oktober 2008) har 94 af 98 kommuner udarbejdet planstrategier. 19 kommuner, dvs. hver femte, har anført landdistrikter, landsbyer eller landområder som særligt indsatsområde (typisk ud af 3-6 områder).⁵ Der er ikke noget mønster heri, idet de 19 kommuner både omfatter ruralt dominerede kommuner (fx Vejen, Thisted, Guldborgsund, Ringkøbing-Skjern) og meget byprægede kommuner (fx Esbjerg, Ishøj, Horsens, Skanderborg, Kolding og Vejle).

² Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2001), *Evalueringsrapport af kommuners og amters landdistriktspolitik*. København.

³ Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2006), *Kommunalreformen – de politiske aftaler*. København.

⁴ Hedetoft (2008), s. 47.

⁵ Se <http://www.plan09.dk/Inspiration/planstrategi/strategier.htm>.

På det erhvervspolitiske område har kommunerne fået lidt flere muskler at spille med i henhold til Lov om erhvervsfremme. Ud over et særligt fokus på de generelle vækstdrivere som innovation og udvikling af menneskelige ressourcer, peger § 13 på to specifikke sektorpolitikker, turismeudvikling og 'udviklingsaktiviteter i yderområderne'. Det er imidlertid formuleret som et "kan" og ikke som et krav.⁶

Ovenstående leder frem til en første hypotese for undersøgelsen:

Landdistriktspolitik er generelt lavt prioriteret i kommunerne indtil nu.

Begrundelserne er, at landdistriktspolitik ikke har været en del af kommunalreformens aftale om opgavefordeling; at der ikke er fulgt særlige ressourcer med til området; og at kommunerne har været stærkt optaget af at få en række andre og nye aftalebestemte politikområder på plads.

2.2 Kommunetyper og landdistriktspolitik

En anden hypotese handler om, hvilke kommuner der især har arbejdet med landdistriktspolitik. I forbindelse med implementeringen af landdistriktsprogrammet i 2006 ønskede Fødevareministeriet en inddeling af kommunerne i en række kategorier, som kunne muliggøre en differentiering af tildelingen af EU-støtten og den nationale medfinansiering til kommunerne. Forskere fra Danmarks JordbrugsForskning i Foulum nåede frem til 14 forskellige indikatorer (bl.a. urbaniseringsgrad, center-periferi, landbrugets betydning, udvikling i beskæftigelse og befolkning, demografisk sammensætning, uddannelse samt beskatningsgrundlag).⁷ På baggrund af dette nåede man frem til fire kategorier af kommuner: Yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner og bykommuner (se kortet næste side).

I forhold til landdistriktsstøtten, som i perioden 2007-2013 vil løbe op i over 6 mia. kr., betyder det, at yder- og landkommuner vil få mest i støtte, idet de vil opnå både EU-støtte og 50 % medfinansiering fra statens side.⁸ De sytten mellemkommuner kan kun få EU-støtten og må selv finde det halve i medfinansiering. Bykommunerne kan slet ikke opnå støtte. I praksis betyder det, at der til hver af de 16 yderkommuner og 30 landkommuner i gennemsnit tilflyder omkring to millioner kroner om året til egentlig landdistriktsudvikling. Dette er ikke en stor sum, men alligevel nok til at mange yder- og landkommuner vil føle sig stimulerede til at interessere sig mere for landdistriktsområdet. Omvendt må det formodes, at mange af de nye store kommuner, hvoraf nogle også er mellem- og bykommuner, gerne vil vise de mange nye borgere i de mindre

⁶ Lov om erhvervsfremme, se Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside, www.ebst.dk.

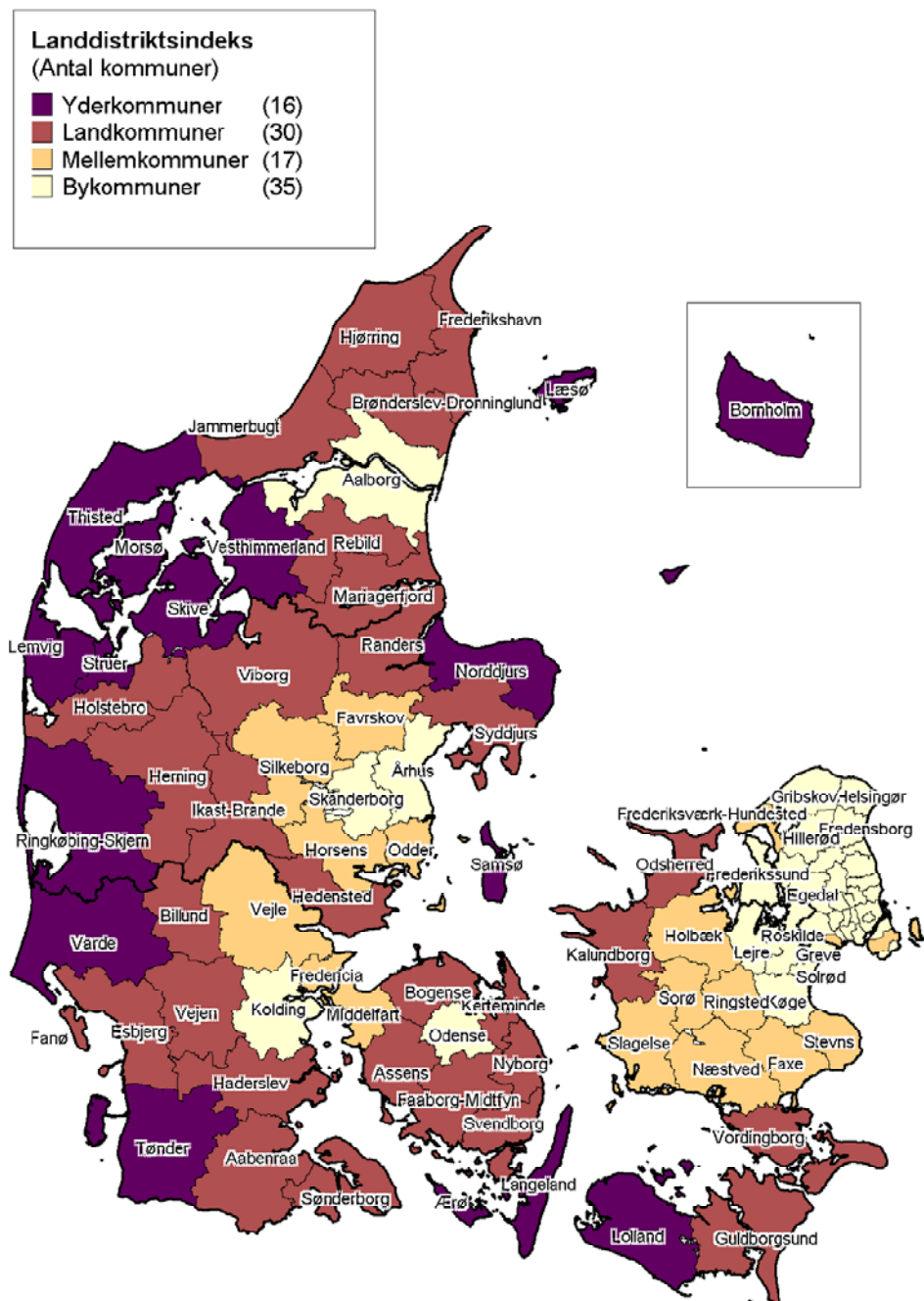
⁷ Kristensen, Kjeldsen og Dalgaard, 2006.

⁸ Langt hovedparten af den såkaldte landdistriktsstøtte gives til eksisterende miljøordninger samt tiltag der kan effektivisere jord- og skovbrug. I Danmark er det aftalt for de to første år, 2007-08, at tyve procent af midlerne svarende til ca. 100 mio. kr. pr år skal gå til egentlig landdistriktsudvikling.

samfund, at de kerer sig om deres forhold. Den anden hypotese lyder derfor således:

Der kan ikke peges på et bestemt mønster for, om det er store, små, bykommuner eller mere ruralt prægede kommuner, som især har prioriteret at arbejde med landdistriktsområdet.

Begrundelsen er, at landdistriktspolitik kan indgå meget forskelligt i den politiske dagsorden i de forskellige kommuner. I de mere landdistriktsprægede kommuner kan der på den ene side argumenteres for, at landdistriktspolitik nødvendigvis må være et centralt tema, da en stor del af befolkningen bor her. På den anden side kan argumentet være, at mange af disse kommuner har haft nok at gøre med at få andre politikområder på plads, og landdistriktspolitik er et så indlysende perspektiv på stort set alle politikområder, at der ikke har været grund til at prioritere det særlig højt i de første år efter kommunalreformen.

For de store bykommuner kan der også argumenteres både-og. På den ene side må det antages, at politikerne i de nye store bydominerede kommuner har behov for at vise, at de ikke glemmer lokalsamfundspolitikken, selv om det nu er den store købstad, der dominerer. Samtidig er det en "gratis" omgang, da der ikke er særlige krav til serviceniveauet i landdistrikterne. På den anden side kan der argumenteres for, at de største bykommuner har så travlt med at positionere sig i forhold til andre bykommuner, at landdistriktspolitikken glemmes i kampen om at tiltrække erhverv, udvikle kulturområdet og markere sig på det oplevelsesøkonomiske område.

2.3 Den politisk-administrative forankring af landdistriktspolitikken

Ligesom der ikke er noget krav om udarbejdelse af en landdistriktspolitik, er der heller ikke noget krav om, at kommunerne skal organisere sig på en særlig måde i forhold til området. Daværende indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen understregede ved vedtagelsen af kommunalreformen, at de enkelte kommuner kunne indrette sig organisatorisk og styringsmæssigt, som de selv ønskede.⁹

Dette leder frem til den tredje hypotese:

Landdistriktspolitikken vil politisk-administrativt være præget af den eksisterende udvalgsstruktur, når det gælder den offentlige velfærdsservice og planlægning, medens der vil blive udviklet nye organisationsformer, når det gælder specifikke landdistriktsspørgsmål.

Begrundelsen er, at landdistriktsområdet er "ufarligt" i den forstand, at der ikke er specifikke, lovbestemte udgifter knyttet til feltet. Socialpolitik, ældrepolitik m.m. skelner ikke mellem by og land, dvs. at langt de fleste emner dækkes af eksisterende politiske udvalg og forvaltninger. Tilbage er mere symbolpolitiske og værdipolitiske emner knyttet til at sikre det gode liv i landdistrikterne (foreningsliv, bevarelse af lokale institutioner, landsbyforskønnelse o.lign.). Indimellem kan der være kraftige kampe om lukning af fx en lokal skole, men sådanne emner bliver sjældent farlige i politisk forstand, idet hovedparten af en kommunes borgere ikke vil være optaget af et enkelt sogns problemer. Forvaltningsmæssigt bliver konsekvensen, at de fleste kommuner vil lade den eksisterende udvalgsstruktur (fx borgerudvalg, plan og miljø, skole og kultur) tage sig af langt hovedparten af de spørgsmål, som relaterer sig til den offentlige velfærdsservice. Når det derimod gælder egentlige lokalsamfundsspørgsmål, vil kommunerne eksperimentere med nye udvalgs- og organisationsformer præget af netværksstyring.¹⁰

⁹ Karin Hansen og Jeppe Agger Nielsen (2008), Indledning, s. 11-24 in: Karin Hansen *et al.*, red., *Nye kommuner i støbeskeen – om organisering og styring i de nye kommuner* København: Handelshøjskolens Forlag, her s. 14.

¹⁰ For en grundig diskussion af teorier omkring netværksstyring se Eva Sørensen og Jacob Torfing (2005), *Netværksstyring – fra government til governance*. Roskilde Universitetsforlag. Ifølge netværksteoriene er der behov for at 'lokalisere' mange problemer, fordi de er blevet så komplekse, at de kræver videndeling, mobilisering af ressourcer hos både private, foreninger og det offentlige og samarbejde mellem mange forskellige aktører. Styringsnetværkene kan være igangsat centralt eller være groede op fra neden; de kan være formelle eller uformelle, lukkede eller åbne, permanente eller mere *ad hoc* prægede.

3 Spørgeskemaet

Kapitel 3 omhandler spørgeskemaets opbygning, proceduren for udsendelse og rykkere, behandling af de indkomne svar samt generelle metodiske overvejelser. Som anført i indledningen er en kortlægning af kommunernes organisering af landdistriktsområdet et første led i en større undersøgelse af kommunalreformen og dens konsekvenser for landdistriktspolitikken. Det har været vores vurdering, at en spørgeskemaundersøgelse bedst ville kunne kortlægge den aktuelle praksis på området. Samtidig har vi valgt at gøre den netbaseret for at gøre det så praktisk og let for respondenterne som muligt og dermed sikre en høj svarprocent. Netbaserede spørgeskemaundersøgelser sikrer samtidig en hurtigere og enklere databearbejdning.

Medio juni blev alle kommunaldirektører i de 71 udvalgte kommuner kontaktet via e-mail med en "early warning" om, at en webbaseret spørgeskemaundersøgelse ville blive udsendt til kommunerne i august. Direktørerne blev anmodet om at pege på den person i organisationen, som havde enten det daglige eller det øverste administrative ansvar for landdistriktsområdet, således at vedkommende, såfremt dette ansvar ikke lå hos kommunaldirektøren selv, skulle være den, der udfyldte skemaet.

Efter at landdistriktsmedarbejdere i Vejen og Langelands kommuner havde afprøvet skemaet og ydet værdifulde bidrag til en forbedring, blev skemaet i slutningen af august udsendt.

Spørgeskemaet bestod af 60 spørgsmål fordelt under 5 temaer:

1. Kommunens sammensætning, størrelse og befolkning
2. Bopælspligten i kommunen
3. Kommunens landdistriktspolitik og inddragelsen af borgerne i processen omkring landdistriktspolitikken
4. Lokale aktionsgrupper
5. Offentlige servicetilbud i landdistrikterne og betydningen heraf.

Temaerne 3-5 relaterer sig til de tre hypoteser, medens fakta fra tema 1 om sammensætning, størrelse og befolkning ud over baggrundsoplysninger også giver mulighed for at sammenholde disse baggrundsvariable med kommunernes praksis på landdistriktsområdet. Temaet om bopælspligten vil i denne rapport kunne blive inddraget perifert i analysen og vil i stedet blive anvendt som del af en senere rapport.

Spørgsmålene var formuleret sådan, at svarene krævede en afkrydsning, et tal eller et uddybende svar. Heldigvis tog mange sig tid til at skrive uddybende svar. På forhånd vurderedes det, at besvarelsen ville tage ca. en halv time. Nogle af de indledende spørgsmål kunne i mange tilfælde ikke besvares uden at tjekke baggrundsoplysninger, hvorfor medarbejderne her har brugt noget længere tid.

3.1 Spørgeskemabesvarelser

Spørgeskemaet er i alt blevet besvaret af 50 respondenter, hvilket giver en svarprocent på 70. Denne tilfredsstillende svarprocent blev opnået, selv om kommunerne var midt i budgetforhandlingerne. Medvirkende til den høje svarprocent var telefoniske opkald til alle de kommuner, som ved svarfristens udløb i midten af september endnu ikke havde svaret. Desuden førtes en konstruktiv e-mail kommunikation med de kommunale medarbejdere, som skulle udfylde skemaet, og som enten havde forståelsesmæssige eller tekniske problemer.

De første 13 dage indkom der 31 besvarelser. Den telefoniske kontakt gav yderligere 16 besvarelser på knap fem dage. Derudover gav det en række informationer om proceduren omkring spørgeskemaer. Telefonsamtalerne med de kommunale medarbejdere viste, at en del af dem var trætte af at modtage spørgeskemaer. De finder, at nogle er irrelevante at besvare, og skemaerne ender så i skraldespanden eller slet-bakken. Det var også i flere tilfælde sket, at dette spørgeskema netop var endt der, uden at det var undersøgt, hvad det egentlig indeholdt. I nogle af disse tilfælde lykkedes det alligevel at få kommunens medarbejder til at trække skemaet frem igen og udfylde det.

Samlet set gav telefonsamtalerne indtryk af, at spørgeskemaer har en lav prioritet. Opfattelsen af spørgeskemaer som en mindre væsentlig arbejdsopgave kan derfor betragtes som en medvirkende forklaring på, at 21 kommuner undlod at besvare spørgeskemaet. Besvarelsen blev af mange respondenter betragtet som en tidkrævende ekstraopgave. Desuden fandt nogle kommuner uden en formuleret landdistriktspolitik det vanskeligt at tage stilling til spørgsmålene. Som sådan har ingen af de 21 kommuner været afvisende over for undersøgelsen¹¹. En udtalelse fra Vejle Kommune, der har besvaret spørgeskemaet, henleder opmærksomheden herpå: "Hvis I har problemer med svarprocenten, kan det hænge sammen med, at det tager ganske lang tid at besvare (for lang tid, hvis man er kommunaldirektør midt i budgetforhandling), bare til orientering". Kolding Kommune kommenterede også spørgeskemaet. Her gjorde nogle af de samme forhold sig gældende: "Alt i alt er det forholdsvis tidskrævende at udfylde spørgeskemaet, og vi må derfor undlade"¹².

Der blev givet udtryk for, at en mere effektiv fremgangsmåde ville være mundtlig kommunikation over telefonen. Det kunne medføre, at der efterfølgende blev sendt en e-mail, hvor respondenteren kunne se de stillede spørgsmål og besvare dem herudfra.

¹¹ De 21 kommuner, der ikke har besvaret spørgeskemaet er: Assens, Brønderslev, Faxe, Fredericia, Greve, Haderslev, Kerteminde, Kolding, Køge, Middelfart, Morsø, Odder, Odense, Ringsted, Solrød, Struer, Svendborg, Syddjurs, Varde, Viborg og Årø.

¹² E-mail korrespondance med Vejles landdistriktskoordinator den 12/9 2008. E-mail korrespondance med Koldings administrationschef 1/9 2008.

Spørgeskemaet som metode giver den fordel, at der kan medtages et stort antal respondenter. Derimod er der ingen muligheder for at spørge ind til de enkelte besvarelser. De enkelte besvarelser må tages for pålydende.

Metodisk opnås der en bred viden om mange forhold ved et spørgeskema som dette. Det skal dog nævnes, at denne spørgeskemaundersøgelse har været rettet mod 71 offentligt ansatte. Det er i sig selv et forholdsvist lille antal for en kvantitativ undersøgelse. Da alle adspurgte er offentligt ansatte/ledere kan de desuden kategoriseres som én målgruppe. Det betyder, at undersøgelsen har den svaghed, at den kun ser landdistriktspolitikken ud fra et perspektiv, nemlig de kommunalt ansvarlige på området og deres oplevelse af kommunalreformen og landdistriktspolitikken.

Der skal desuden gøres opmærksom på, at nogle spørgsmål er stillet sådan, at det er respondenternes mening eller opfattelse af forholdene, der kommer frem. Det betyder, at svarene ville kunne falde anderledes ud, hvis en anden målgruppe blev spurgt¹³. Spørgsmål 35 "Hvordan oplever du stemningen i lokalrådene over for politikerne?", kan bruges som eksempel. Svagheden ved det spørgsmål er, at svarene vil kunne virke tendentiøse, såfremt de benyttes som et generelt udsagn for stemningen.

Herudover bør det nævnes, at der er en risiko for, at spørgsmål opfattes forskelligt. Det kan fx være tilfældet ved spørgsmål 28 om oprettelsen af lokalråd/udviklingsråd. En kvalitativ undersøgelse vil mere detaljeret kunne afklare, om alle respondenter har samme opfattelse af lokalråd/udviklingsråd.

Et mere detaljeret billede af landdistriktsudviklingen kræver en større vægt på kvalitative svar. Ved en telefonisk samtale eller ved et besøg i de enkelte kommuner vil en dybere indsigt i bestemte forhold lettere kunne opnås, fordi det vil være muligt at spørge ind til helt konkrete emner. Som tidligere oplyst vil næste led i undersøgelsen af kommunalreformen og landdistriktspolitikken netop tage udgangspunkt i dybtgående studier af enkelte kommuners praksis.

Et andet metodisk problem med spørgeskemaet har været, at linket til spørgeskemaet er blevet væk for en del kommuners vedkommende. Det har resulteret i, at 6 kommuner har svaret på skemaet i Word-format. Det skaber den faldgrube, at de nævnte kommuner kun har haft mulighed for at svare på de spørgsmål, som de umiddelbart har kunnet finde et svar på. Dette har dog tilsyneladende ikke skabt nogen bias i forhold til det samlede billede.¹⁴

Når nogle kommuner har haft problemer med at finde linket til spørgeskemaet, skal det også ses i forhold til den information, som kommunerne løbende har modtaget om denne undersøgelse. Informationen er faldet i tre omgange. Først et brev i juni, hvor alle kommunaldirektører blev underrettet om den kommen-

¹³ Det samme forhold gælder bl.a. spørgsmål 14-16 & 56-58

¹⁴ De 6 kommuner er Faaborg-Midtfyn, Haderslev, Hedensted, Kalundborg, Vejle og Ringkøbing-Skjern. Der er dermed tale om en stor spredning både geografisk, størrelsesmæssigt og mht. kommunetype.

de spørgeskemaundersøgelse, dernæst et brev med instrukser til spørgeskemaet og til sidst selve linket.

Det kan have skabt en kommunikativ forvirring. Det har nemlig vist sig, at spørgeskemaet i mange tilfælde er blevet besvaret af en anden i den kommunale organisation end den, som i første omgang modtog de tre breve. Samlet set er det dog vores vurdering, at fremgangsmåden har været hensigtsmæssig, og at de udfyldte spørgeskemaer (70 %) giver et dækkende billede af landdistriktspolitikken set fra en kommunal vinkel.

3.2 Bearbejdningen af svarene

50 kommuner har besvaret spørgeskemaet. Enkelte steder vil der ske en sammenligning i forhold til statistiske oplysninger eller andet materiale, der generelt kan give informationer om alle 71 kommuner, der har fået tilsendt spørgeskemaet. Dette materiale inddrages, fordi det kan give en viden om, hvorvidt svarene fra de 50 kommuner svarer til, hvilket billede der generelt tegner sig for de 71 yder-, land-, mellem- og bykommuner, der er blevet spurgt.

Spørgeskemaet er først og fremmest baseret på svar, der kan behandles kvantitativt. Det betyder, at svarene ofte vil blive angivet i tabeller og diagrammer. En stor del af spørgsmålene bygger på enten-eller svar.

Besvarelsenerne vil blive analyseret under de ovenfor angivne temaer. Ved en del af spørgsmålene har det været muligt at skrive kommentarer. Disse kommentarer vil blive inddraget, når de medvirker til at uddybe forståelsen af landdistriktsdagsordenen.

4 Kommunernes sammensætning, størrelse og befolkning

Spørgeskemaet er som nævnt besvaret af 50 kommuner. Spørgeskemaet blev hovedsageligt sendt til kommunaldirektørerne i de enkelte kommuner. Som ovenfor oplyst fik kommunaldirektørerne to måneder før udsendelsen af spørgeskemaet en mail med information om det kommende skema og en opfordring til at videresende spørgeskemaet til den dagligt ansvarlige eller administrativt ansvarlige for landdistriktsområdet, såfremt det ikke var kommunaldirektøren selv. Tabel 1 viser, at opfordringen om videresendelse i høj grad er blevet fulgt.¹⁵

Tabel 1. Respondenternes stillingsbetegnelse

Stillingsbetegnelse	Antal	Procent
Kommunaldirektør	6	12 %
Forvaltningschef/direktør	8	16 %
Afdelingschef el.lign.	7	14 %
Kontorchef el.lign.	0	0 %
Koordinator el.lign.	29	58 %
Respondenter	50	100 %

Det viser sig, at landdistriktsområdet særligt varetages af koordinatore. Det ansvar, som respondenterne har for landdistrikts-/lokalsamfundspolitik, har hovedsageligt været enten af ledelsesmæssig karakter eller i form af ansvar for de konkrete landdistrikts-/lokalsamfundspolitiske opgaver.¹⁶ Som helhed kan det derfor fastslås, at en stor del af respondenterne har et særligt kendskab til kommunens landdistriktspolitik, og at de derfor har haft et fagligt grundlag for at udfylde besvarelsene. Da der i mange kommuner er tale om et nyt politisk område, vil ganske mange af respondenterne dog kun have haft en ret kort periode inden for feltet.

4.1 Besvarelsernes geografiske fordeling

Besvarelsene fordeler sig på alle landsdele og alle fire regioner samt Bornholm fra hovedstadsregionen. Alle fire regioner er repræsenteret med en svarprocent på over 50 %.¹⁷

¹⁵ At spørgeskemaet er blevet videresendt til netop den person, der varetager landdistriktsdagsordenen i de enkelte kommuner fremgår ikke af tabel 1, men er en antagelse, der er blevet bekræftet som følge af den mundtlige kommunikation med de enkelte kommuner.

¹⁶ Spørgeskemaet: spørgsmål 2. 21 respondenter har angivet at have det ledelsesmæssige ansvar, mens 22 har angivet at have ansvaret for udførelsen af de konkrete opgaver. 7 respondenter har angivet ikke at have et ansvar for området.

¹⁷ Svarprocenten på regionalt plan er udregnet som antallet af besvarelser inden for de enkelte regioner divideret med den enkelte regions kommuneantal. Antallet af besvarelser fra de enkelte regioner, set i forhold til det samlede antal besvarelser, er også repræsentativt.

I tabel 2 er svarfordelingen på kommunetype blevet sammenholdt med fordelingen for alle 71 kommuner, som har fået tilsendt spørgeskemaet. Forholdsmæssigt har lidt færre mellem- og bykommuner besvaret end yder- og landkommuner. Statistisk set opereres der dog med små tal, således at en besvarelse mere fra en bykommune ville have skabt en tilnærmelse til procentsatsen for alle bykommuner blandt de 71 kommuner, der har modtaget spørgeskemaet. Det samme gælder for så vidt mellemkommunerne.

Tabel 2. Svarfordeling på kommunetype

Kommunetype	Antal i alt:	Alle i procent	Respondenter	Respondenter i procent
Yderkommuner	16	23 %	12	24 %
Landkommuner	30	42 %	24	48 %
mellemkommuner	15	21 %	9	18 %
Bykommuner	10	14 %	5	10 %
I alt	71	100 %	50	100 %

Tabel 3 viser fordelingen af besvarelser inden for de enkelte kommunetyper. Det ses, at relativt flere af yder- og landkommunerne har besvaret spørgeskemaet.

Tabel 3. Procenten af besvarelser fra de fire kommunekategorier

Kommunetype	Antal	Procent
16 yderkommer	12 besvarelser	75 %
30 landkommuner	24 besvarelser	80 %
15 mellemkommuner	9 besvarelser	60 %
10 bykommuner	5 besvarelser	50 %

Det er interessant, at så høj en andel af landkommunerne har svaret. Som omtalt ovenfor er landkommunerne ifølge Fødevareministeriets kategorisering ofte kommuner med en større købstad og et stort opland, fx Esbjerg, Herning, Svendborg og Slagelse. Den høje svarprocent kan tolkes som en indikation af, at landdistrikterne er på dagsordenen her, og at der er afsat særlige personaleressourcer.

Hvad der her kan være overraskende er, at et mindre antal kommuner svarer forkert på spørgsmålet om deres status som yder-, land-, mellem eller bykommune.¹⁸ Dette skal nok mest tolkes som et udtryk for, at landdistriktsområdet er nyt for en del af de ansvarlige, og at disse først og fremmest anskuer det fra en kommunal vinkel, medens kommuneinddelingen på fire typer kun tjener et formål i forhold til Fødevareministeriets fordeling af EU's landdistriktsmidler.

¹⁸ I ovenstående tabeller er fejlene rettet ind. Spørgeskemaet: spørgsmål 36.

4.2 Kommunernes politiske sammensætning

Der er ingen tendens til, at besvarelsene hovedsageligt kommer fra kommuner med fx en borgerlig borgmester. De 50 besvarelser er fordelt som følger:

Tabel 4. Borgmestrenes politiske tilhørsforhold

Parti	Antal Besvarelser
Venstre	24
Socialdemokratiet	21
Konservative	1
Radikale	1
Andet parti	3

Umiddelbart vil der derfor ikke kunne konkluderes noget ud fra et bestemt politisk synspunkt. Det skal dog nævnes, at der i Region Sjælland findes 11 socialdemokratiske kommuner, mens der kun er 4 Venstre-ledede kommuner. Det har haft indflydelse på, at 69 % af besvarelsene fra Region Sjælland kommer fra socialdemokratiske kommuner. Det modsatte gør sig gældende i Region Syddanmark, hvor svarene fra socialdemokratiske kommuner udgør mindre end en fjerdedel.¹⁹

Borgmesterens politiske tilhørsforhold er nævnt her, fordi de enkelte tiltag i forbindelse med landdistriktsdagsordenen i kommunerne kan være relateret til den politik, der føres. Hvorvidt det er tilfældet, vil senere blive behandlet.

4.2.1 Byrådsmedlemmers tilknytning til landdistrikter

For at få en forståelse for kommunalreformens betydning rent lokalpolitisk, skal ændringen i antallet af kommunalpolitikere her omtales.

Kommunalreformen indebar ud over en sammenlægning af kommuner en reduktion i antallet af kommunalpolitikere på landsplan. Kampen om mandater til kommunalvalgene skærpedes derfor i 2005 på landsplan. De nye kommunalbestyrelser har ansvaret for langt større kommuner med et gennemsnitligt langt højere indbyggertal.²⁰ Det betyder, at kommunalreformen skaber en risiko for, at kommunalbestyrelsens kendskab til de enkelte landdistrikter i kommunen er blevet mere overfladisk. Reglerne om kommunale valg omtaler kun, at en kandidat skal have bopæl i kommunen. Der er intet krav om en

¹⁹ Midtjylland: 29 % af besvarelsene kommer fra en kommune med en socialdemokratisk borgmester. For Nordjyllands vedkommende drejer det sig om 56 %. Igen må der gøres opmærksom på det begrænsede antal respondenter.

²⁰ Nye Kommunalvalg? (2007) s. 14f & 47ff, Kommunalreformens konsekvenser (2006) s. 17ff. & Kommunalreformen kort fortalt (2005) s. 17. Kommunalbestyrelserne er i gennemsnit vokset med lidt over 50 % fra omkring 17 til 26 pladser, mens antallet af indbyggere i de enkelte kommuner i gennemsnit er steget med ca. 183 %. Geografisk er arealet pr. kommune øget med ca. 177 %.

spredning i mandaternes tilhørsforhold inden for kommunen.²¹ Derfor vil det også være væsentligt at se på, hvor de enkelte byrådsmedlemmer er bosat. Der kan være en sammenhæng mellem de interesser og den indsigt, byrådsmedlemmerne har i landdistrikternes behov og deres bosætning. Umiddelbart kan det antages, at folk, der bor i mindre byer eller på landet, også har en større indsigt i de forhold, der rører sig der.

Respondenterne er blevet spurgt om, hvor stor en del af befolkningen, der bor i byer med mere end 1000 indbyggere. Tabel 5 viser, hvordan respondenterne har svaret. Flest svarer, at mellem 50 og 89 % bor i byer med over 1000 indbyggere.

Tabel 5. Procent af befolkningen, som bor i byer med mere end 1000 indbyggere

Mere end 1000 indbyggere	Over 89 %	50-89 %	Under 50 %
Antal respondenter:	1	31	11

Befolkningens bosætningsmønster bør ideelt set have en indflydelse på, hvor mange byrådsmedlemmer der kommer fra byer med mere end 1000 indbyggere. Tabel 6 viser, hvor stor en del af byrådsmedlemmerne, som procentvis bor i byer med mere end 1000 indbyggere i de 50 kommuner.

Tabel 6. Byrådsmedlemmer i procent, som bor i byer med over 1000 indbyggere

Mere end 1000 indbyggere	Over 89 %	50-89 %	Under 50 %
Antal respondenter	2	35	13

Tabel 5 og 6 indikerer en ret ligelig fordeling mellem andelen af indbyggere, som bor i byer med mere end 1000 indbyggere og antallet af byrådsmedlemmer, som bor i disse byer²².

Selv om der overordnet ser ud til at være en ganske god overensstemmelse i fordelingen mellem land og by mellem alle indbyggere og deres folkevalgte, siger tabel 6 ikke noget om, hvilke små byer de valgte byrådsmedlemmer kommer fra, og om der måske er store områder med en meget svag repræsentation. Tallene siger heller intet om, hvorvidt de samme kommuner går igen i de samme kategorier i tabel 5 og 6. Vi har derfor set nøjere på variationer inden for de enkelte grupper og mellem kommunetyper. Eneste tydelige resultat er, at der særligt i kommuner i udkantsområder eller i kommuner, der er naboer til

²¹ LBK nr. 585, 2008 kap. 1 § 1

²² Det skal bemærkes, at 7 respondenter har svaret "ved ikke" i spørgsmål 11 omhandlede, hvor mange procent af befolkningen der bor i byer med mere end 1000 indbyggere. Det betyder, at tabel 5 kun medtager 43 svar. Til spørgsmål 5 og 6 om byrådsmedlemmernes antal og antallet af byrådsmedlemmer i byer med under 1000 indbyggere, har samtlige 50 respondenter svaret. Det betyder også, at der ved en sammenligning af de to tabeller skal tages hensyn til forskellen i antallet af respondenter.

kommuner med større byer, er en underrepræsentation af byrådsmedlemmer fra mindre byer.²³ Spørgsmålet er så, om det overhovedet har betydning, hvor byrådsmedlemmerne bor inden for kommunegrænsen. Det vender vi tilbage til i afsnittet om kommunernes specifikke landdistriktspolitik (kapitel 5).

4.3 Kommunalreformens geografiske indflydelse

Kommunalreformen har skabt større kommuner. Det er derfor relevant at undersøge, hvilken indflydelse kommunalreformen geografisk har haft på de 50 medvirkende kommuner.

På en ny kommune går der i gennemsnit 3,4 kommune fra før kommunalreformen. Tallet er regnet ud på baggrund af de 71 kommuner, der har fået tilsendt spørgeskemaet. En sammenligning med de 50 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet viser, at den gennemsnitlige størrelse af disse kommuner svarer til 3,8 gamle kommuner.²⁴ Forskellen forklares til dels af, at flere af mellem- og bykommunerne ikke indgik i fusioner, fx Odense og Fredericia, og der har blandt disse to kategorier har været en lidt lavere besvarelsesprocent, jf. afsnit 4.1.

Størsteparten af de medvirkende 50 kommuner har ændret udseende i forbindelse med kommunalreformen. Kun Århus og de 3 ø-kommuner Læsø, Fanø og Samsø har beholdt deres hidtidige størrelse. Det skal dog nævnes, at alle 3 ø-kommuner er forpligtede i samarbejdsaftaler med større kommuner, fordi de har under 20.000 indbyggere.

For de kommuner, der ikke har besvaret spørgeskemaet, og som fortsat kun består af den oprindelige kommune fra før kommunalreformen, skal det nævnes, at de alle har over 20.000 indbyggere. Den ene af disse kommuner er ø-kommunen Morsø. 20.000 indbyggere er over det indbyggermæssige landsgennemsnit pr. kommune, der fandtes før kommunesammenlægningen.²⁵

I den her sammenhæng kan kommunalreformens geografi vise sig at have en betydning for de svar, der her kommer til udtryk. De kommuner, der gennem denne undersøgelse giver informationer om landdistriktspolitikken, er hovedsageligt kommuner, der på den ene eller anden måde er berørt geografisk af kommunalreformen.

4.4 Befolkningsstørrelse

Ud over en viden om, at der på kommunalpolitisk plan er sket ændringer, og at de 50 medvirkende kommuner i dag består af i gennemsnit 3,8 af de gamle kommuner, vil der kunne tegnes et endnu tydeligere billede af de medvirkende

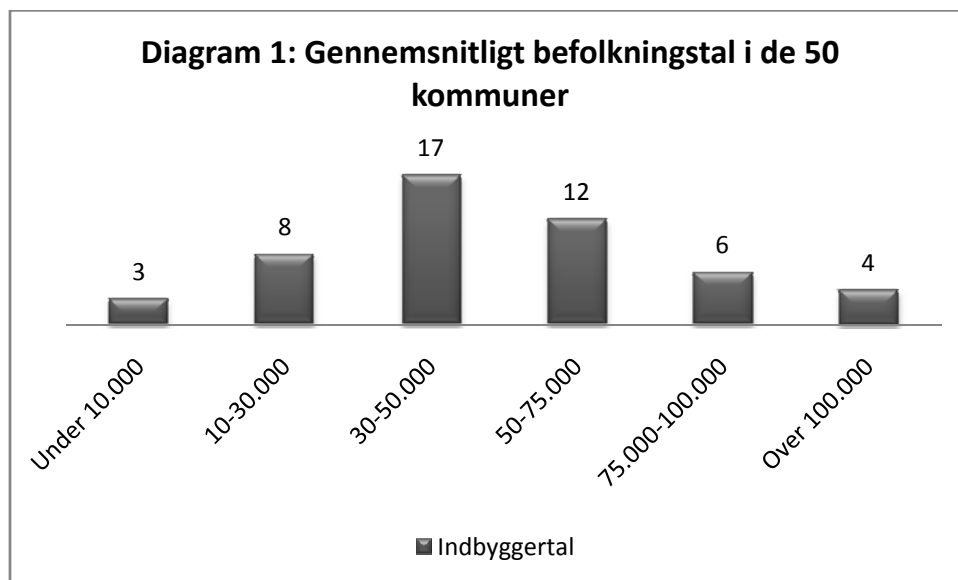
²³ Krydstabulering af spørgsmål 3, 5, 6 og 36 i spørgeskemaet.

²⁴ Kommunalreformen – Kort fortalt (2005) bilag 3.

²⁵ Kommunalreformen – Kort fortalt (2005) s. 15 bilag 3, Nye Kommunalvalg? (2007) s. 15.

kommuner ved at undersøge befolkningstætheden. Er der en forholdsvis lav befolkningstæthed vil det være et udtryk for, at respondenterne kommer fra kommuner med landområder med få indbyggere.

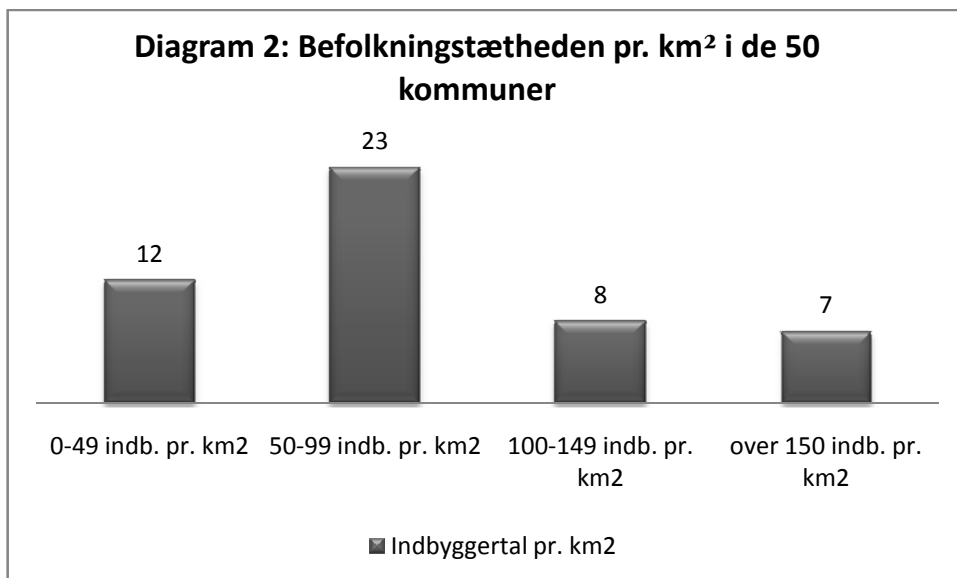
I de gamle kommuner boede der gennemsnitligt 19.521 indbyggere, i de nye er tallet 55.381.²⁶ Diagram 1 viser, hvordan de 50 respondenter har besvaret spørgsmålet om, hvor mange indbyggere der er i kommunen.

Over halvdelen af de medvirkende kommuner ligger under landsgennemsnittet. Det kan have en indflydelse på flere forhold. F.eks. at der generelt er enten mange småbyer eller store landområder. Befolkningstætheden vil kunne give et indtryk af, hvorvidt årsagen er arealmæssigt små kommuner eller en reel overvægt af tyndtbefolkede kommuner blandt de 50 kommuner.

Diagram 2 viser, at der i undersøgelsen er et stort antal kommuner med et tyndt befolkningsgrundlag. Set i forhold til landsgennemsnittet på 124 indbyggere pr. km², er der her et gennemsnit på under 100 indbyggere pr. km², hvilket ikke er overraskende i og med, at hovedstadsområdet ikke er med i undersøgelsen.

²⁶ Nye kommunalvalg (2007) s. 15.

En af de indikatorer, der har medvirket til inddelingen af kommunerne i henholdsvis yder-, land-, mellem og bykommuner, er befolkningstætheden pr. km². Diagram 2 bekræfter, at der i denne undersøgelse er en overvægt af besvarelser fra kommuner med en befolkningstæthed på under 100 indbyggere pr. km² (35 kommuner ud af de 50 besvarelser). Det er i overensstemmelse med, at der er mange yder- og landkommuner, der har besvaret spørgeskemaet.

4.4.1 Forventet befolkningsudvikling

Udover de faktiske forhold, hvor den største del af befolkningen har valgt at bosætte sig i byer med over 1000 indbyggere, er det i den her sammenhæng også relevant at spørge om, hvordan kommunen forventer, at befolkningsudviklingen vil forme sig i løbet af de næste 10 år.

Tages der udgangspunkt i tallene fra Danmarks Statistik, er der en forventning om, at der i 46 ud af de 71 kommuner adspurgte kommuner vil forekomme en befolkningsvækst de næste 10 år. I de resterende 25 kommuner forventes der en befolkningstilbagegang. Heriblandt findes 15 yderkommuner (16 kommuner er i alt kategoriseret som yderkommuner). Herefter følger landkommunerne, hvor 9 ud af 30 kommuner regner med en befolkningstilbagegang. Derudover er der en bykommune, hvor der forventes en tilbagegang²⁷.

Ifølge Danmarks Statistikbank vil 31 kommuner ud af de 50 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet opleve en befolkningsfremgang i løbet af de kommende 10 år. De resterende 19 kommuner vil opleve en befolkningstilbagegang. Procentmæssigt bliver fordelingen den samme, som den ville have været,

²⁷ Statistikbanken Prog. 807. Befolkningstallet for 2008 er sammenlignet med prognosetallet for 2018. Tallene fra statistikbanken er sammenkørt med spørgsmål 36.

såfremt alle 71 havde besvaret spørgeskemaet.²⁸ Ud af de 19 kommuner er de 11 kommuner yderkommuner og de 8 kommuner landkommuner. Det er altså særligt i kommuner, der i forvejen har en lav befolkningstæthed, at der forventes en yderligere befolkningstilbagegang.

4.4.2 Kommunernes forventning til befolkningsudviklingen

Ud over tallene fra Danmarks Statistik, har vi valgt at spørge til respondenternes egne forventninger. Det giver et indblik i respondenternes tro på mulighederne for befolkningsvækst i kommunerne.

Kommunerne er blevet spurgt, hvordan de forventer befolkningsudviklingen vil forme sig i byer med over 1000 indbyggere, i landsbyer og byer med over 200 indbyggere, og generelt i landdistrikterne i løbet af ca. de næste 10 år. Respondenterne kunne svare "tilvækst", "stagnation", "tilbagegang" eller "ved ikke".²⁹ Der tegner sig et billede af tiltro til, at der vil ske en tilvækst i byer med over 1000 indbyggere. Derimod er tiltroen til en positiv befolkningsudvikling i landdistrikterne noget mere sparsom. Resultaterne kan læses ud af diagrammerne 3–5. Diagrammerne repræsenterer henholdsvis forventningerne om "tilvækst", "stagnation" og "tilbagegang". I alt er der sat kryds ud for tilvækst 53 gange, ud for stagnation 47 gange og ud for tilbagegang 34 gange. Når antallet af krydser inden for disse tre kategorier ikke svarer til antallet af respondenter i undersøgelsen, hænger det sammen med, at et mindre antal kommuner har svaret "ved ikke".

Procentsatserne på tværs af diagrammerne er ikke sammenlignelige pga. forskellen i antal gange, der er svaret tilvækst, stagnation og tilbagegang. Ved at gøre opmærksom på tallene, er det derimod muligt at understrege, at der i langt flere tilfælde er en forventet tilvækst end en forventet tilbagegang. Fordelingen inden for kategorierne viser dog samtidig, at det højere antal af afkrydsninger ud for "tilvækst" bunder i en tiltro til en vækst i byer med mere end 1000 indbyggere. Samtidig er der relativt mange respondenter, som mener, at der sker en stagnation i landsbyer og byer med over 200 indbyggere.

.

²⁸ Statistikbanken prog. 807: Danmarks Statistik forventer, at henholdsvis 65 % af de 71 kommuner og 62 % af de 50 kommuner vil opleve en befolkningsfremgang de kommende 10 år.

²⁹ Spørgeskemaet: spørgsmål 14–16. 49 respondenter har svaret på spørgsmål 13–16 om forventningerne til befolkningsudviklingen. Derudover har 5 svaret ved ikke til spørgsmål 14, og 4 har svaret ved ikke til de to følgende spørgsmål. De, der har svaret "ved ikke", er ikke medtaget i diagrammerne.

Diagram 3: Befolkningmæssig tilvækst i de næste ca. 10 år

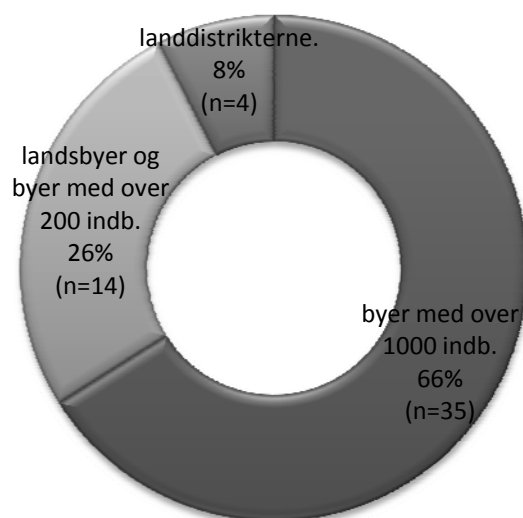

Diagram 4: Befolkningmæssig stagnation i de næste ca. 10 år

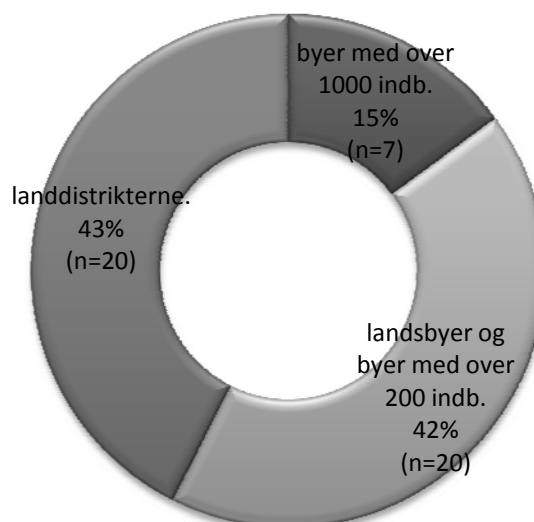
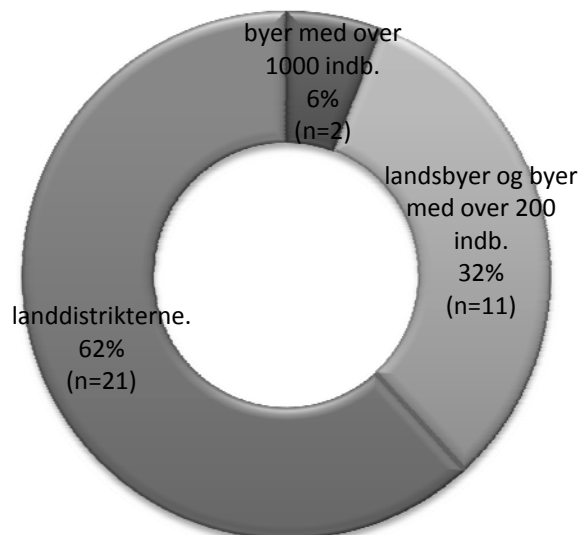

Diagram 5: Befolkningsmæssig tilbagegang i de næste ca. 10 år

Det øverste diagram tager udgangspunkt i respondenternes tro på tilvækst i henholdsvis landdistrikterne, landsbyer og byer med over 200 indbyggere samt byer med over 1000 indbyggere. Fordi antallet af respondenter, der har sat kryds i "tilvækst" er højere end i de andre kategorier og særligt end i kategorien "tilbagegang", vil f.eks. 4 respondenter procentmæssigt give sig udslag i et lavere tal end 4 respondenter i de andre kategorier. Det ændrer dog ikke på, at tilbagegangen forventes at være størst i landdistrikterne.

Det må forudsættes, at respondenter har taget udgangspunkt i egne erfaringer og viden om landdistriktsdagsordenen i deres kommune. Vi ved allerede, at hovedparten af de personer, der har besvaret spørgeskemaerne, har et kendskab og et ansvar enten ledelsesmæssigt eller konkret for landdistrikts-/lokalsamfundspolitik. Den føling, respondenterne derfor må antages at have med området, giver grund til eftertanke. Der ligger i besvarelserne en vis pessimisme over for troen på, at der kan skabes en udvikling, der kan fastholde og udvikle et attraktivt bosætningsmiljø i landdistrikterne.

Tallene fra Danmarks Statistik vil ikke kunne sammenlignes direkte med tallene fra undersøgelsen her. I så fald skulle der være spurgt om, hvordan den generelle befolkningsudvikling i kommunerne forventes at blive i løbet af de næste ti år. De enkelte kommuners udsagn giver dog en indikation af, om der forventes en positiv befolkningsudvikling, en stagnation eller en negativ befolkningsudvikling. I de kommuner, hvor svarene er enten positiv eller negativ udvikling for alle tre kategorier, giver det mulighed for at sige, om kommuner-

nes forventninger svarer til tallene fra Danmarks Statistik. Der er eksempler på respondenter, der forventer, at deres kommuner opnår tilvækst, mens Danmarks Statistik forventer det modsatte, men der er også kommuner, der angiver en forventning om tilbagegang, mens Danmarks Statistik siger det modsatte³⁰. En kvalitativ undersøgelse af svarene i de enkelte kommuner vil kunne give yderligere oplysninger om, hvad der har betydning for kommunernes forventninger til udviklingen.

Det interessante ved de tal, som denne undersøgelse viser, er, at når der tales befolkningsudvikling, er det ikke en jævn befolkningstilvækst eller tilbagegang inden for de enkelte kommuner. Det er særligt i kommunernes tyndtbefolkede områder eller i småbyerne, at der er en negativ forventning.

³⁰ Statistikbanken prog. 807. Spørgeskemaet: spørgsmål 14-16. Bl.a. har respondenter fra Vesthimmerland Kommune svaret, at der forventes en tilvækst i byer med over 1000 indbyggere og stagnation i landdistrikterne og i landsbyer med over 200 indbyggere. Det giver en fornemmelse af, at der samlet set er forventninger om en vis befolkningsfremgang. Danmarks Statistik forventer derimod en befolkningstilbagegang på knap 1000 indbyggere i de kommende 10 år. Det samme gør sig for så vidt gældende for Skive og Ringkøbing-Skjern kommuner. Modsat forventer Nyborg Kommune en stagnation, mens Danmarks Statistik forventer en befolkningsfremgang på over 1000 indbyggere. Et lignende billede tegner sig for Vordingborg Kommune.

5 Kommunernes landdistriktspolitik og inddragelsen af borgerne i processen omkring landdistriktspolitikken

Regeringen opfordrer kommunerne til at formulere en særskilt landdistriktspolitik.³¹ Derfor har vi spurgt kommunerne, om de har fulgt opfordringen. Kun en del af de 50 kommuner har formuleret en særskilt landdistriktspolitik. Kommunerne kan opdeles i 4 kategorier.

- De kommuner, der svarer klart ja til spørgsmålet
- De kommuner, der svarer klart nej til spørgsmålet
- De kommuner, der er i gang med at udarbejde en særskilt landdistriktspolitik
- De kommuner, der har indarbejdet landdistriktspolitikken i kommunens øvrige politikker.

Idet landdistriktspolitikken opdeles efter disse 4 punkter, fås følgende billede af udviklingen:

Tabel 7. Har kommunen udarbejdet en særskilt landdistriktspolitik?

Respondenternes svar	I alt	Procent
Ja	24	48 %
Nej	11	22 %
Er under udarbejdelse	7	14 %
Indarbejdet i øvrige politikker	8	16 %
Respondenter i alt	50	100 %

Tabel 7 giver et overordnet billede af, hvor langt de enkelte kommuner er med udviklingen af en særskilt landdistriktspolitik. Tabellen viser, at under en fjerdedel af besvarelsene er besvaret med et **nej** til at have udarbejdet en særskilt landdistriktspolitik. Hovedparten af de respondenter, der har svaret nej, forventer en befolkningsfremgang. Kun én nej-kommune har et indbyggertal pr. km² under 50. Blandt de kommuner, der har svaret ja, findes 9 ud af de 12 medvirkende yderkommuner, og yderligere 2 er i gang med at udarbejde en landdistriktspolitik. Herudover er besvarelsene blandet, men dog er der en overvægt af landkommuner.

Det kan derfor konkluderes, at der er en bevidsthed om, at det er væsentligt at have en landdistriktspolitik i kommuner, der kan være særligt udsatte for en affolkning. Det kan også konkluderes, at i de kommuner, hvor der er vækst, anses det for lidt mindre påkrævet at skrive en særskilt landdistriktspolitik. Desuden viser det sig, at kun én bykommune har skrevet en særskilt landdi-

³¹ Landdistriktsred. 2007 s. 4

striktspolitik. 3 bykommuner har svaret nej, og en bykommune har indarbejdet landdistriktspolitikken i andre politikker.

8 kommuner har indarbejdet landdistriktspolitikken i kommunens øvrige politik. Der skal her refereres til to eksempler.

Holbæk Kommune skriver: ”I visionen er der formuleret en sammenhængende strategi for lokalområderne i Holbæk Kommune. Samtidig er der formuleret en lokaldemokratisk strategi, der sikrer en løbende dialog om alle væsentlige forhold mellem byråd og lokalområder. Kommuneplanen er opbygget som en strategi for hvert lokalområde.” Guldborgsund Kommune nævner, at deres ”kommunestrategi indeholder afsnit om landdistriktspolitik.”³²

Eksemplerne viser, at en kommune godt kan have landdistriktspolitikken på dagsordenen, selv om der ikke er formuleret en landdistriktspolitik.

I teorien kunne der godt være en sammenhæng mellem de kommuner, der har udarbejdet eller er i gang med at udarbejde en særskilt landdistriktspolitik og en koncentration af byrådsmedlemmer med bopæl i byer med under 1000 indbyggere. De særinteresser, disse byrådsmedlemmer eventuelt kunne have i udviklingen af landdistriktspolitikken, kommer imidlertid ikke til udtryk, ved at kommunen har udarbejdet eller er i gang med at udarbejde en særskilt landdistriktspolitik. I 7 ud af de 11 kommuner, der svarer nej til at have en særskilt landdistriktspolitik, bor minimum 35 % af byrådsmedlemmerne i byer med under 1000 indbyggere.³³ Samlet er der derfor ikke noget holdepunkt for, at der skulle være en sammenhæng mellem kommunalpolitikernes bopæl og udarbejdelsen af en særskilt landdistriktspolitik.

Ud af de 50 kommuner har 24 svaret ja til at have udformet en særskilt landdistriktspolitik. Vi ved desuden, at der er 7 kommuner, der er i gang med at udarbejde en særskilt landdistriktspolitik. Derudover har 8 kommuner svaret, at landdistriktspolitikken er indarbejdet i kommunens øvrige politikker. Det giver 39 kommuner, hvoraf de 37 kommuner er yder-, land- og mellemkommuner. Groft sagt er det altså $\frac{3}{4}$ af kommunerne uden for hovedstadsområdet, som enten har udarbejdet en landdistriktspolitik, er ved at lave én eller har indarbejdet den i øvrige politikker. I og med at det er frivilligt, er det en klar indikation af, at der i kommunerne er opmærksomhed om landdistriktsområdet. I Anders Hedetofts spørgeskema- og interviewundersøgelse, der blev foretaget i efteråret 2007, er det tilsvarende tal 34 kommuner.³⁴ Der er altså en gradvis udvikling i gang, hvor antallet af kommuner, der på en eller anden måde har fokus på landdistriktspolitikken, vokser.

³² Svar på spørgsmål 21 i spørgeskemaet fra Holbæk og Guldborgsund kommuner.

³³ Spørgeskemaet: krydstabulering af spørgsmål 3, 5, 6 & 21.

³⁴ Hedetoft (2008) s. 50ff og Spørgeskemaet spørgsmål 21 og 36.

5.1 De 4 landdistriktpolitiske mål

I landdistriktsredegørelsen 2007 er visionerne for den danske implementering af EU's landdistriktsprogram udtrykt i 4 overordnede mål. De 4 mål er:

- Flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne
- En stærkere konkurrencekraft i jordbrugssektoren
- En rig natur og et rent miljø og varierede landskaber
- Attraktive levevilkår i landdistrikterne³⁵.

For at få et indblik i, hvor kommunerne særligt investerer deres kræfter, er respondenterne blevet bedt om at prioritere de mål, der har størst betydning for landdistriktspolitikken i deres kommune. Samtidig er der givet mulighed for at kommentere valgene.

Analysen af de 4 overordnede mål er inddraget, fordi det giver en fornemmelse af udviklingen i landdistriktspolitikken. Kommunerne blev bedt om at sætte kryds ud for de to vigtigste formulerede mål. 48 kommuner har sat kryds ved "Attraktive levevilkår i landdistrikterne". Ellers fordeler krydserne sig mellem "Flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne" og "En rig natur og et rent miljø og varierede landskaber". Der er kun sat et kryds ved "Stærkere konkurrencekraft i jordbrugssektoren".

Fordelingen viser, at næsten samtlige kommuner finder det vigtigt, at levevilkårene i landdistrikterne er attraktive. Den støtte, der kan søges til dette indsatsområde, skal gå gennem den lokale aktionsgruppe. Den lokale aktionsgruppe indstiller så de aktiviteter, der søges støtte til. For at der kan opnås støtte, skal aktiviteterne falde ind under den udviklingsstrategi, den lokale aktionsgruppe har lavet for lokalområdet. Det faktum, at så godt som alle kommuner har vægtet "Attraktive levevilkår i landdistrikterne", tyder på en overensstemmelse i prioriteringerne mellem de lokale aktionsgrupper og kommunerne. Der er dog ikke nødvendigvis tale om en årsagssammenhæng. Vejle Kommune giver således udtryk for, at landdistriktspolitikken ikke er blevet diskuteret i forhold til den nationale landdistriktsredegørelse, og at politikerne i kommunen ikke har forholdt sig til redegørelsen. Samtidig ved vi, at Vejle Kommune har udarbejdet en særskilt landdistriktspolitik.³⁶

Thisted kommune nævner, at alle 4 indsatsområder er vigtige for kommunen, hvilket kan være et tegn på, at det har været svært at sætte netop 2 krydser. Generelt viser gennemgangen af svarene, at en del har mere end 2 af de 4 mål med i deres visioner for kommunen.³⁷ Derfor er der i tabel 8 taget hensyn til de steder, hvor respondenterne har henvist til mere end 2 af de overordnede mål.

³⁵ Landdistriktsred. 2007 s. 15ff & Hedetoft s. 34ff. Der skal her gøres opmærksom på, at ordlyden er ændret i sætningerne i det danske landdistriktsprogram 2007-2013 samt i den nationale strategi for det danske landdistriktsprogram 2007-2013. De enkelte områder dækker dog hovedsageligt de samme forhold.

³⁶ Spørgeskemaet: Spørgsmål 22 – kommentar fra Vejle Kommune.

³⁷ Spørgeskemaet: spørgsmål 22. 49 kommuner har besvaret spørgsmålet.

Tabel 8. Fordelingen af svar mellem de 4 overordnede mål i landdistriktsprogrammet

Kommunetype:	Yder-	Land-	Mel- lem-	By-	I alt
Flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne	7	15	5	1	28
Stærkere konkurrencekraft i jordbrugssektoren	1	0	1	0	2
Rig natur og rent miljø og varierede landskaber	9	10	6	5	30
Attraktive levevilkår i landdistrikterne	12	23	9	4	48

Svarfordelingen mellem de enkelte kommunekategorier viser ingen tydelig tendens. Dog bemærkes, at kun én ud af de 5 bykommuner opfatter ”flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne” som særligt vigtigt.

For at få et bedre indblik i, om der er en tendens i forbindelse med fordelingen af svar mellem henholdsvis ”Flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne” og ”Rig natur og rent miljø og varierede landskaber”, er det blevet undersøgt, hvilke kommuner der har prioriteret en eller begge kategorier. De kommuner, der har sat kryds et af de to steder eller begge steder, er spredt ud over alle 4 regioner. Der er heller ingen sammenhæng mellem prioriteringerne og kommunernes befolkningstæthed. Det må derfor konkluderes, at prioriteringerne hverken har relation til, hvilken region kommunen tilhører eller til befolkningstætheden.

Ud over 4 overordnede mål har nogle kommuner opsat andre mål:

- Demokratisk bæredygtighed, fælles ansvar for fælles anliggende, civilsamfundsindsats m.v. (Holbæk Kommune)
- Trafik og transport (Vordingborg Kommune)
- Der tilstræbes en samarbejdsflade med den lokale aktionsgruppe (Vordingborg Kommune)
- Initiativrige og engagerede lokale borgere og erhverv samt kommunal velvilje og økonomiske midler (Frederikshavn Kommune)³⁸.

Det er samtidig spørgsmålet, om alle kommuner har forholdt sig aktivt til den nationale landdistriktsredegørelse. Rent praktisk kan det være, at et langt højere antal kommuner selv har formuleret de mål, der for deres kommune er væsentlige at forfølge.

³⁸ Spørgeskemaet: Spørgsmål 22

5.1.1 Årsagen til den valgte prioritering af overordnede mål

Efterfølgende er der blevet spurgt om begrundelsen for den prioritering, som kommunerne har foretaget i forhold til de overordnede mål, der er beskrevet fra national side.³⁹ Svarene fordeler sig sådan:

Tabel 9. Årsagen til de valgte mål (maks. 2 afkrydsninger)

Muligheden for finansiel støtte	12
Andre politiske sektorer varetager de andre områder	13
Beslutningen understøtter højt prioriterede indsatsområder	41
Andet	18

Kun 12 kommuner har sat kryds ved ”muligheden for finansiel støtte”. Svarene giver indtryk af, at det er væsentligt, at prioriteringen hænger sammen med interne kommunale forhold. Hovedparten af respondenterne har svaret ud fra en vurdering af, at netop de afkrydsede områder understøtter indsatsområder, der er højt prioriterede i kommunens landdistriktspolitik.

Det skal nævnes, at det danske landdistriktsprogram kun giver mulighed for fuld støtte, dvs. fifty-fifty mellem EU- og national finansiering, til egentlig-landdistriktsudvikling i yder- og landkommuner, medens mellemkommuner selv må finansiere det halve i form af national medfinansiering. Andre dele af landdistriktsprogrammet som forbedring af konkurrenceevnen i jordbrugs- og skovbrugssektoren og forbedring af miljø og landskab kan søges af alle kommuner.⁴⁰

De 12 respondenter, der har sat kryds ved ”Muligheden for finansiel støtte” er både yder-, land- og mellemkommuner.

Derudover har 14 respondenter kommenteret deres prioritering:

- Kommuner, der gerne vil opfattes som steder, hvor der er dialog med befolkningen
- Kommuner med attraktive bosætningsforhold
- Kommuner indeholdende oplevelsesrigdom, kultur og natur
- Kommuner, hvor kvalitet og effektivitet præger servicen
- Et attraktivt sted for turister
- Og en kommune, der vil fastholde og udvikle arbejdspladser i landdistrikterne.⁴¹

Der er her givet en karakteristik af, hvordan de enkelte kommuner prioriterer i forhold til landdistriktsredegørelsens (2007) overordnede visioner for landdistriktsdagsordenen. Så godt som alle har sat kryds ved ”Attraktive levevilkår i landdistrikterne”. Godt halvdelen mener også, at enten ”Flere iværksættere og

³⁹ Spørgeskemaet: Spørgsmål 23

⁴⁰ National strategi (2007) s. 40 & Det danske landdistriktsprogram 2007-2013 s. 6ff.

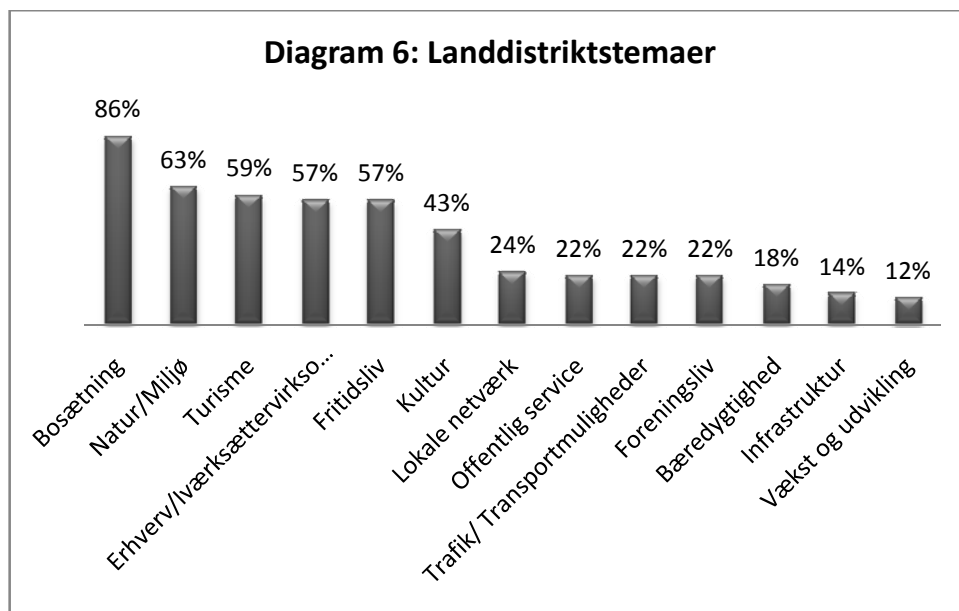
⁴¹ Spørgeskemaet: spørgsmål 23

lokale arbejdspladser i landdistrikterne”, eller ”Rig natur og rent miljø og varierede landskaber”, skal prioriteres højt.

5.2 Temaer i kommunernes landdistriktspolitik

På et mere konkret niveau skal der sættes ord på de temaer, kommunerne har skrevet ind i deres landdistriktspolitik, eller som de anser for væsentlige i forhold til landdistrikterne og lokalområderne i deres kommune. 49 kommuner har afkrydset, hvilke temaer de har inddraget i deres politik. Som diagram 6 viser, kan kommunernes prioritering af temaer rubriceres i 3 grupper.

En klar førsteprioritet er bosætningen. 42 kommuner (86 %) har givet det en meget central placering. I en anden gruppe kommer natur/miljø, turisme, erhverv/iværksættervirksomhed, fritidsliv og kultur, som mellem 63 % og 43 % har sat kryds ved. Den tredje gruppe af temaer, såsom offentlig service, foreningsliv og infrastruktur, har kun en fjerdedel sat kryds ved.

For at anskueliggøre procenterne i diagram 6, er antallet af besvarelser medtaget i tabel 10. Derudover viser tabel 10, hvordan svarene fordeler sig på de 4 kommunetyper.

Tabellen viser bl.a., at selvom bosætning generelt har en meget høj prioritet, er det hovedsageligt land-, yder- og mellemkommuner, der vægter dette tema. Turisme er også et emne, der i højere grad har land- og yderkommunernes interesse end mellem- og bykommunernes interesse.

Tabel 10. Fordelingen af temaer i henhold til yder-, land-, mellem- og bykommuner

Kommunetype	Yder-kom.	Land-kom.	Mellem kom.	Bykom.	I alt	I alt i procent
Bosætning	11	23	7	1	42	86 %
Kultur	5	10	3	3	21	43 %
Fritidsliv	6	13	5	4	28	57 %
Lokale netværk	3	6	3		12	24 %
Turisme	8	16	3	2	29	59 %
Foreningsliv	4	4	3		11	22 %
Erhverv/ Iværksætteri	9	10	7	2	28	57 %
Offentlig service	2	5	3	1	11	22 %
Vækst og udvikling	2	1	3		6	12 %
Natur/Miljø	8	15	5	3	31	63 %
Bæredygtighed	2	2	2	3	9	18 %
Infrastruktur	3	3		1	7	14 %
Trafik og transport		8	3		11	22 %
Andet	4	10	1	5	20	41 %

Ud over de temaer, der er vist i diagram 6, har det også været muligt at afkrydse en rubrik, der hed "Andet". Under "Andet" har der været mulighed for at uddybe svaret. Den rubrik er kun medtaget i tabel 10, fordi de kommentarer, der er givet, ikke kan kategoriseres under et tema. Et af de temaer, der herved er fremkommet, er uddannelse.

Thisted har tilstræbt at udarbejde en helhedsorienteret landdistriktspolitik. "Landbruget, vedvarende energi, Nationalpark Thy, bredbånd, fritidsliv, bosætning, offentlig service, trafik og transportmuligheder, infrastruktur, foreningsliv, lokale netværk, styrke adgang mellem land og by, udvikling af historier og seværdigheder, forskønnelse af områderne (tomme huse og rod) sikring af kulturarven". Det er en bred beskrivelse af de temaer, der er fokus på i Thisted Kommune. Ikke alle kommuner har nødvendigvis så bred en formulering, men det viser, at der er en interesse i at bevare og udvikle landdistrikterne som attraktive steder.

Frederikshavn Kommune giver supplerende udtryk for, at der med bosætning i den her sammenhæng menes pænere landsbyer, og at natur og miljø indebærer et fælles ansvar for naturen. Dette følger i øvrigt meget godt landdistriktsredegørelsen, der lægger op til, at det også er lokalbefolkningens ansvar, at der fastholdes og udvikles attraktive landdistrikter.

Herudover er der enkelte kommuner, der gør opmærksom på, at de har en længere prioriteringsliste, end det har været muligt at afkrydse.⁴²

⁴² Spørgeskemaet: spørgsmål 24 og Landdistriktsred. 2007 s. 23f.

5.2.1 Hvem har bidraget til udformningen af indholdet i temaerne?

De valgte temaer skal have et indhold. Her svarer en stor del af kommunerne, at indholdet er udformet gennem et samarbejde mellem borgere, lokalråd, LAG eller/og landsbyråd på den ene side, og kommunalpolitikere på den anden side. Det betyder, at kommunerne generelt set er meget opmærksomme på at inddrage befolkningen i landdistrikterne.

10 respondenter har svaret, at indholdet i de valgte temaer i væsentlig grad er udformet af kommunen. Selvom 10 kommuner melder sådan ud, er der to kommuner, der samtidig gør opmærksom på, at de samarbejder med aktører uden for kommunalt regi. Her skal henvises til Faaborg-Midtfyn Kommunes beskrivelse: ”Fynsland, sammenslutningen af lokalråd, har udformet et bud på en lokalsamfundspolitik, som der i høj grad er blevet taget afsæt i ved udformningen af lokalsamfundspolitikken. Desuden har Fynsland deltaget i to dialogmøder med kommunen om indhold i politikken.” Randers Kommune er den anden kommune, der giver udtryk for et vist samarbejde. Her er det med LAG’en. ”LAG har udformet udviklingsstrategi med kommunens landdistriktspolitik som ramme/udgangspunkt”.⁴³

Generelt har kommunerne i høj grad inddraget lokalbefolkningen i prioriteringer og politikformuleringerne. Denne lydhørhed over for befolkningen i landdistrikterne slår så meget igennem, at der ikke kan konstateres nogen sammenhæng mellem kommunekategori, befolkningstæthed og de overordnede mål for kommunen samt de temaer, der er i fokus i de enkelte kommuner. De temaer, der har en høj prioritet, siger nærmere noget om, hvilke områder der generelt er væsentlige for landdistrikterne.

Hvordan er borgerne så kommet til orde i forbindelse med tilblivelsen af landdistriktspolitikken? Tallene viser, at det i særlig grad er sket gennem borgermøder og landdistriktskonferencer. Derudover er der et mindre antal, under 15 procent, der enten har benyttet sig af et interaktivt mødested, spørgeskemaer eller SWOT-analyser. Det er åbenbart den direkte kontakt med befolkningen, som brænder igennem.

I kommentarerne til spørgsmålet kommer det frem, at kommunikationen med borgerne i landdistrikterne sker gennem byråd, landsbyråd og via borgermøder. Anderledes former for kontakt findes også i nogle kommuner. Her skal bl.a. nævnes projektdeltagelse, tema- og udflugtsdage. Vesthimmerland Kommune har brugt en gymnasieklasser som visionspanel, og Ringkøbing-Skjern Kommune har afholdt en konkurrence med henblik på ideer til udvikling af landdistrikter.⁴⁴ Mange kommuner forsøger tydeligvis at skabe aktivitet blandt lokalbefolkningen for at fastholde og udvikle attraktive landdistrikter. Svarene giver indtryk af, at lokalbefolkningen har mulighed for at blive hørt i en stor del af de 50 kommuner.

⁴³ Spørgeskemaet: spørgsmål 25.

⁴⁴ Spørgeskemaet: spørgsmål 26

5.3 Fagudvalg og lokaludvalg for landdistrikterne

Det er frivilligt for de enkelte kommuner, om de vil oprette et fagudvalg, der skal varetage landdistrikternes interesser. Et fagudvalg vil kunne samle alle de landdistriktsinteresser, der måtte kunne fremkomme i kommunen. På kommunalt plan vil oprettelsen af et fagudvalg for landdistriktspolitik være en måde at organisere landdistriktsindsatsen på linje med fagudvalg for kultur og teknik. Kun økonomiudvalget er lovpligtigt. I spørgsmål 27 er spurgt: Har kommunen oprettet et særligt fagudvalg, der især arbejder med landdistrikter o. lign.?

Tabel 11. Fagudvalg der arbejder med landdistrikter

Ja	20	40 %
Nej	30	60 %
Respondenter	50	100 %

Besvarelsene angiver, at næsten halvdelen af kommunerne har et fagudvalg, der arbejder med landdistrikter. Det er ikke ensbetydende med, at de kun arbejder med landdistriktsområdet, men at det er blevet besluttet, at landdistriktsområdet hører hjemme i et bestemt udvalg. For 3/5 af kommunerne, som ikke har placeret området i et fagudvalg, kan der være tale om, at man betragter det som et generelt politikfelt, der ikke skal høre hjemme et bestemt sted, eller der kan som i fx Esbjerg Kommune være tale om, at økonomiudvalget har ansvaret. Blandt nej-sigerne er også Fanø, hvor svaret er, at alle udvalg arbejder med landdistriktspolitik, og i Haderslev Kommune er landdistriktsspørgsmål indarbejdet i erhvervs- og kulturudvalget.⁴⁵

Det er tankevækkende, at der ikke umiddelbart er nogen sammenhæng mellem de kommuner, der har udarbejdet en særskilt landdistriktspolitik, og de kommuner, der har et fagudvalg for landdistrikterne. Der er kommuner, som har svaret nej til spørgsmålet om en særskilt landdistriktspolitik, men ja til et fagudvalg og omvendt. Det kan indikere, at der på kommunalt plan godt kan være fokus på landdistrikterne, uden at det nødvendigvis behøver at udmønte sig i en særskilt landdistriktspolitik.

5.3.1 Oprettelsen af lokalråd⁴⁶

Oprettelsen af lokalråd sker på lokalbefolkningens initiativ og står for så vidt uden for det kommunalpolitiske virkeområde. De skal medtages her, fordi de kan opnå en kommunalpolitisk betydning. Det kan ske, såfremt kommunalpoli-

⁴⁵ Spørgeskemaet: spørgsmål 27. 16 respondenter har kommenteret spørgsmålet. Deriblandt Fanø og Haderslev kommuner.

⁴⁶ Ordene lokalråd, udviklingsråd og lignende benyttes her i flæng, da ordene ikke er nærmere defineret i spørgeskemaet. Spørgsmål 28 lyder: "Er der oprettet lokalråd/ udviklingsråd e. lign. i kommunen?"

tikerne vælger at lytte til de udspil, der herigennem kommer fra lokalbefolkningen.

For nogle kommuner er landdistriktspolitikken placeret som en meget central del af kommunens politik, mens det i andre kommuner er en mere decentral del, hvor det i højere grad er lokalbefolkningen, som skal komme med det afgørende udspil. Lokalbefolkningen kan spille en aktiv rolle igennem lokalråd, udviklingsråd og andre initiativer. Derfor har vi spurgt til, om der findes lokalråd, udviklingsråd eller lignende i kommunerne, og i givet fald hvor mange råd eller lignende der er tale om.

I 35 af de 50 kommuner er der oprettet lokalråd, udviklingsråd eller lignende. Det svarer til 70 % af de kommuner, der har besvaret spørgeskemaet.

Hvis kommunen hverken har vedtaget en særskilt landdistriktspolitik eller oprettet et fagudvalg, der varetager landdistriktsopgaver, er næste skridt at undersøge, hvorvidt der er oprettet lokalråd/udviklingsråd i kommunen. Her viser det sig, at syv kommuner hverken har en særskilt landdistriktspolitik, et fagudvalg for landdistrikterne eller fx lokalråd. 5 af de 7 kommuner har dog indarbejdet landdistriktspolitikken i andre politiske områder, eller de er i gang med at udforme en landdistriktspolitik.⁴⁷ Reelt betyder det, at kun 2 kommuner (Odsherred og Stevns) giver udtryk for, at de endnu ikke har gjort landdistriktspolitikken til en selvstændig del af kommunens dagsorden.

De 2 nævnte kommuner er alligevel aktive i forhold til landdistriksspørgsmålet. Det kommer blot til udtryk et andet sted. I begge kommuner er der etableret en LAG, hvor der sidder 2 byrådspolitikere i bestyrelsen, og der stilles en kommunal koordinator til rådighed.⁴⁸

5.3.2 Små kommuner der har svaret nej til lokalråd

En tredjedel af de kommuner, der har svaret nej til, at der er oprettet lokalråd, udviklingsråd eller lignende i kommunen, har et forholdsmeæssigt lille indbyggertal og er arealmæssigt små. Blandt de kommuner, der har svaret nej til at have lokalråd, befinder der sig 3 små ø-kommuner: Læsø, Samsø og Fanø. Generelt synes der at være en sammenhæng mellem kommunernes areal og oprettelsen af fagudvalg og lokalråd. Eksempelvis har Lejre og Stevns kommuner, som begge er mindre kommuner med omkring 25.000 indbyggere, heller ikke oprettet lokalråd eller placeret landdistriktsagen i et særligt fagudvalg.

I disse areal- og befolkningsmæssigt mindre kommuner må det formodes, at befolkningens berøringsflade med kommunen i det daglige er større, og at der ikke er samme behov for at opfinde nye lokaldemokratiske institutioner. Samtidig har de nævnte kommuner stort set ikke været berørt af fusioner. Det

⁴⁷ Spørgeskemaet: spørgsmål 21, 27 & 28

⁴⁸ Spørgeskemaet: spørgsmål 37, 38 & 41.

betyder, at man fortsætter med de kontaktflader og organer, som har eksisteret i en årrække. Borgmesteren i landets mindste kommune, Læsø, bekræfter dette: "Vi har overhovedet ikke overvejet at oprette lokalråd. Vi har en beboerforening i Østerby, men det er det."⁴⁹ Fra Fanø lyder samme melding fra byrådsmedlem og LAG-formand, Søren Vinding: "Herovre er byrådet vores 'lokalråd'. Det ville være overkill, så det basker, hvis vi også havde et lokalråd. Der findes en borgerforening i Sønderho, og en af de meget aktive derfra sidder også i byrådet. Vi har også igennem de seneste 10 år haft en Agenda 21 gruppe, som tager sig af mange af spørgsmålene."⁵⁰

De fleste af de kommuner, der har svaret ja til at have oprettet lokalråd, udviklingsråd eller lignende, er kommuner på over 400 km².⁵¹ Derimod er der ingen tendens til, at kommuner med lokalråd, udviklingsråd eller lignende hovedsageligt er kommuner, der har svaret ja til at have en landdistriktspolitik, eller har en landdistriktspolitik undervejs. Lokalbefolkningen kan derfor godt være aktiv i lokale råd, uden at kommunen følger trop med udarbejdelsen af en særskilt landdistriktspolitik.

5.4 Antallet af lokalråd, udviklingsråd eller lignende i kommunerne

En del af de 35 kommuner, der har oprettet lokalråd, udviklingsråd eller lignende, har også svaret på, hvor mange råd, der er oprettet. Tallet svinger fra 1 til 37 råd.

21 kommuner har desuden oprettet et fællesråd, der samler de enkelte råds interesser.

En kommune kan godt have en særskilt landdistriktspolitik, et fagudvalg for landdistriktsopgaver og lokalråd uden at have et fællesråd. De råd, der er oprettet, har nødvendigvis heller ikke formaliseret adgang til kommunens politiske udvalg, selvom der findes en landdistriktspolitik i kommunen.

Tabel 12 viser, hvor mange af de ovennævnte 35 kommuner, der har givet deres lokalråd mv. og/eller fællesråd formaliseret adgang til kommunens politiske udvalg. Trefjerdedele af de kommuner, hvor der er oprettet lokalråd o.l., har også givet disse en formaliseret adgang til et politisk udvalg.

⁴⁹ Interview 8.1. 2009 med borgmester Olav Juul Gaarn Larsen, Læsø.

⁵⁰ Interview 9.1. 2009 med byrådsmedlem og LAG-formand, Søren Vinding, Fanø.

⁵¹ 35 kommuner har svaret ja. 4 kommuner har et areal under 400 km². 15 kommuner har svaret nej. 9 af disse kommuner har et areal på over 400 km². Det svarer til 60 %. Den sjette kommune med et areal under 400 km², der har svaret nej til spørgsmålet, er Odsherred. Kommunen har et areal på 355 km², men indbyggertallet er lidt højere, ca. 33.000.

Tabel 12. Antal kommuner med lokalråd eller/og fællesråd med formaliseret adgang til kommunens politiske udvalg

	Særskilt landdistrikts- politik	Landdistrikts- fagudvalg
Ja	15	11
Nej	5	15
Særskilt landdistriktspolitik er undervejs	3	
Indarbejdet i kommunens øvrige politik	3	
I alt råd med formaliseret adgang.	26	26

Tabel 13 viser det modsatte. Begge tabeller viser samtidig, hvor mange af disse kommuner der har oprettet en særskilt landdistriktspolitik eller/og et fagudvalg med ansvar for landdistriktsudvikling.

Tabel 13. Antal kommuner med lokalråd eller/og fællesråd uden formaliseret adgang til kommunens politiske udvalg

	Særskilt Landdistrikts- politik	Landdistrikts- fagudvalg
Ja	2	4
Nej	5	5
Særskilt landdistriktspolitik er undervejs	2	
Indarbejdet i kommunens øvrige politik		
I alt råd uden formaliseret adgang.	9	9

Tabel 12 og 13 viser store forskelle fra kommune til kommune. De kommuner med lokale råd, der har svaret ja til at have en særskilt landdistriktspolitik, kan samtidig godt have svaret nej til at have et fagudvalg for landdistriktspolitik.

Tabel 14 viser, at over halvdelen af kommunerne mødes mere end en gang årligt med de lokale råd.⁵² Her er heller ingen sammenhæng med, hvorvidt kommunen har en særskilt landdistriktspolitik eller et fagudvalg for landdistrikterne. Ligesom de 26 kommuner heller ikke overvejende tilhører en bestemt kommunekategori eller region.

⁵² Spørgeskemaet: spørgsmål 31.

Tabel 14. Antal årlige møder mellem rådene og de politiske udvalg i kommunen

Mere end hvert halve år	6	23 %
En gang hvert halve år	5	19 %
Mere end en gang om året	5	19 %
En gang hvert år	9	35 %
Mindre end en gang årligt	1	4 %
Respondenter	26	100 %

Det kan konkluderes, at der er en udvikling af landdistriktsdagsordenen i gang i alle de 50 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet. I omkring halvdelen af kommunerne forekommer der en formaliseret kommunikation mellem de kommunale politikere og med enten et lokalråd eller et fællesråd, der repræsenterer den almindelige befolknings ønsker.

5.4.1 Økonomisk støtte til de lokale råd

Nogle kommuner vælger også at støtte lokalrådene økonomisk. Ud af de 35 kommuner, hvor der findes lokalråd, støtter de 24 kommuner rådene økonomisk. Det svarer til 69 %. Det viser sig i overvejende grad at være land- og mellemkommuner.

Derudover har 5 kommuner svaret, at de ved, at lokalrådene modtager økonomiske midler andre steder fra. Ud over at søge penge hos kommunen søger de lokale råd penge i bl.a. lokale fonde, i Velfærdsministeriet og hos den lokale aktionsgruppe. Derudover nævner 2 kommuner kontingenter som en indtægtskilde.⁵³ Det skal i den forbindelse nævnes, at over halvdelen af de 35 kommuner ikke er bekendt med, om lokalrådene modtager penge andre steder fra.

5.4.2 Forholdet mellem politikerne og lokalrådene

Der gives udtryk for en høj grad af tilfredshed fra politikernes (respondentens) side med lokalrådene i kommunerne. Kun en respondent svarer ”hverken/eller”. 11 svarer ”ved ikke”, mens resten fordeler sig med 11, der svarer ”meget tilfredse” og 12, der svarer ”tilfredse”. Det kan tyde på, at lokalrådene er et værktøj, der har en betydning for kommunerne. Det skal naturligvis erindres, at spørgeskemaet er udfyldt af en kommunal embedsmand, og at vedkommende ikke nødvendigvis deltager i (alle) møderne med lokalrådene.

Som helhed viser dette afsnit, at variationen er stor fra kommune til kommune, men at der de fleste steder er sat et aktivt arbejde i gang mht. landdistriktspolitikken.

⁵³ Spørgeskemaet: spørgsmål 32 & 33.

5.4.3 Sammenfattende om landdistriktspolitikens organisering

Omkring 4 ud af 5 kommuner har enten allerede formuleret en landdistriktspolitik, er ved det eller har indarbejdet den i andre politikker. Blandt de kommuner, der har svaret ja, findes 9 ud af de 12 medvirkende yderkommuner, og yderligere 2 er i gang med at udarbejde en landdistriktspolitik. Omvendt er der kun 1 af de 5 medvirkende bykommuner, som har en særskilt landdistriktspolitik. Et sådant resultat er ikke overraskende, men understreger at det især er i kommuner, som trues af befolkningstilbagegang, at man finder det væsentligt at have en formuleret landdistriktspolitik.

Det skal imidlertid understreges, at en formuleret landdistriktspolitik ikke er ensbetydende med, at det kun er i kommuner med en sådan, at man interesserer sig for landdistrikterne. Flere citater viser, at man i andre kommuner arbejder aktivt med landdistrikterne gennem planstrategier og andre overordnede politikker. Der er heller ingen sammenhæng mellem en særskilt politik og oprettelsen af særskilte forvaltningsorganer eller politiske udvalg.

I 2 ud af 3 kommuner er der oprettet lokalråd eller tilsvarende organer, og i de fleste tilfælde har disse en formaliseret adgang til et af byrådets politiske udvalg, f.eks. gennem et årligt møde. Igen kan der ikke konstateres en klar sammenhæng mellem formuleringen af en særskilt landdistriktspolitik og oprettelsen af lokalråd med formaliseret adgang til det politiske niveau. Derimod kan det konstateres, at man i mange af de mindste kommuner ikke har lokalråd. Her er lokalsamfundspolitikken en så integreret del af virkeligheden, at man ikke har behov for særskilte organer. Mange af de mindste kommuner, især økommunerne, har desuden ikke været igennem en fusionsproces og har derfor ikke haft den samme anledning til at overveje den lokaldemokratiske organisering. Omvendt har mange af de såkaldte landkommuner og mellemkommuner fået så store oplande i forhold til den centrale købstad, at der har været behov for at 'opfinde' nye måder at organisere koblingen til mange sogne og lokalområder på.

Kun 2 ud af de 50 kommuner har hverken en landdistriktspolitik, et særligt udvalg eller lokalråd. Til gengæld har man her valgt at betale noget af lønnen til landdistriktskoordinatorerne under Den Lokale Aktionsgruppe. Det samlede billede er derfor, at landdistriktspolitikken gribes meget forskelligt an i de danske kommuner og er meget et udtryk for lokale traditioner, både politisk og administrativt, ligesom det er et udtryk for de særlige udfordringer, man har i de forskellige kommunetyper.

6 De lokale aktionsgrupper og kommunerne

Med oprettelsen af lokale aktionsgrupper, LAG'er, i 2007 er der kommet et nyt forvaltningsorgan, som formelt er selvstændigt i forhold til kommunerne og også har sit eget budget (i gennemsnit ca. 2 mio.). Princippet bag dannelsen af LAG'erne er, at de fungerer som foreninger, som alle kan melde sig ind, og de arbejder som lokale partnerskaber med repræsentanter for foreningslivet, lokale virksomheder og erhvervsorganisationer samt offentlige myndigheder (kommune og region). De lokale aktionsgrupper skal medvirke til at opfylde målsætninger for landdistrikts- og fiskeriudviklingsprogrammerne via udarbejdelse og gennemførelse af en områdebaseret lokal udviklingsstrategi. Konkret skal de medvirke til at fremme den lokale udvikling gennem samarbejde med frivillige kræfter i lokalsamfundet, kommunale og regionale aktører, organisationer o.a. Deres væsentligste virkemiddel er at kunne indstille projekter til tilskud fra Fødevareministeriet. I alt er der oprettet 56 LAG'er.⁵⁴

En af mulighederne med LAG'erne er, at de kan medvirke til at synliggøre landdistrikterne. De skal desuden medvirke til at understøtte nærdemokratiet og inddrage lokalbefolkningen, så den får indflydelse på udviklingen.⁵⁵

Ud af de 50 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, har 30 kommuner anført, at der findes en LAG i kommunen. Yderligere 10 har svaret, at der er oprettet en LAG sammen med en anden kommune, og 5 kommuner har en tilknytning til en LAG, der indgår i et samarbejde med en fiskeri-LAG. Gennemsnitligt omfatter en LAG, hvad der svarer til 1,2 kommune.

De 5 kommuner, der har svaret nej, er alle bykommuner. Bykommunerne kan ikke modtage midler fra det danske landdistriktsprogram.

LAG'en skal udarbejde en udviklingsstrategi for at blive godkendt til finansiel støtte fra landdistriktsprogrammet. LAG'en kan være involveret i alle 4 nationale målgrupper, der er behandlet ovenfor i afsnit 5.1. Dermed kan de lokale aktionsgrupper medvirke til at få gennemført et bredt udvalg af aktiviteter, der har til hensigt at fremme forhold i landdistrikterne.⁵⁶

Herudover kan de lokale aktionsgrupper i landdistriktskommunerne opnå støtte til en landdistriktskoordinator, der skal varetage forbindelsen til bl.a. kommunalbestyrelse(r) og borgere. Beløbet for mellemkommunerne er dog sat lavere end for yder- og landkommuner.

⁵⁴ Thuesen og Sørensen (2008), s. 12. I den tidligere landdistriktsprogramperiode 2000-06 eksisterede der 12 aktionsgrupper i yderområder i Danmark. Disse virkede tilsvarende efter den såkaldte LEADER-metode, dvs. som et partnerskab og ud fra en bottom-up tilgang. Grupperne faldt ikke på samme måde som nu overvejende sammen med kommunegrænserne.

⁵⁵ Thuesen og Thomsen (2008) s. 9.

⁵⁶ National strategi (2007) s. 44; Hedetoft (2008) s. 34f.

I forbindelse med de enkelte LAG'ers etablering af udviklingsstrategier er det meningen, at der skal være en tæt kontakt mellem LAG og kommunalbestyrelse. Endvidere nævnes det i den nationale strategi, at "der vil være behov for at etablere tætte samarbejdsrelationer mellem de lokale aktionsgrupper og de relevante kommuner i forbindelse med gennemførelse af udviklingsprojekter inden for natur og miljø."⁵⁷ Der er fra national side en forventning om, at kommunerne har kendskab til, hvilke ideer og projekter kommunens LAG sidder med. Der er med andre ord lagt op til et samarbejde mellem LAG og kommune, og som tidligere nævnt er region/vækstforum og kommunalbestyrelse(r) sikret repræsentation i den enkelte LAG.⁵⁸

For at få en forståelse for, hvor tæt en relation der er til det kommunalpolitiske niveau, spørger vi i spørgeskemaet om, hvor mange byrådspolitikere der sidder i LAG-bestyrelserne. I næsten alle lokale aktionsgrupper sidder der et eller to byrådsmedlemmer fra den pågældende kommune.

Sammenlignes den bistand, kommunen yder til LAG'en med antallet af byrådsmedlemmer i LAG'ens bestyrelse, findes der ingen sammenhæng.

LAG'en opfattes i høj grad som et selvstændigt organ. Kun to kommuner opfatter LAG'en som delvis kommunal.⁵⁹ Kommentaren fra Norddjurs Kommune rammer nok forholdet ganske godt: "LAG'en ønsker at blive opfattet som et selvstændigt organ, men der foregår et naturligt samarbejde mellem kommune og LAG'en."⁶⁰ Netop det forhold, at kommunerne opfatter de lokale aktionsgrupper som helt selvstændige organer, kan have indflydelse på, at så få kommuner vælger at stille en koordinator til rådighed.

6.1.1 LAG koordinører

9 kommuner har svaret, at de stiller en koordinator til rådighed. Af de 9 kommuner stiller 4 kommuner en koordinator til rådighed imellem 15 og 29 timer ugentligt. De resterende 5 kommuner stiller en koordinator til rådighed i mindre end 15 timer ugentligt. Blandt de 9 kommuner befinder Stevns Kommune og Odsherred Kommune sig, der som allerede nævnt hverken har en særskilt landdistriktspolitik, et fagudvalg eller lokalråd.⁶¹

I alt har 43 ud af de 45 lokale aktionsgrupper i denne undersøgelse en koordinator. I 35 tilfælde er der tilknyttet en koordinator, som ikke er ansat ved kommunen, og i 9 tilfælde er der en kommunal koordinator. Derudover har 3 kommuner angivet en anden løsning, der betyder, at de også benytter en koordinator. Det betyder, at 4 kommuner har mere end en løsning. Blandt de 4 kommuner befinder Odsherred og Stevns sig.⁶² Det understreger på samme

⁵⁷ National strategi (2007) s. 40 & 53ff & BEK 490 §15, 2007

⁵⁸ National Strategi (2007) s. 56

⁵⁹ Spørgeskemaet: spørgsmål 38 & 44

⁶⁰ Spørgeskemaet: spørgsmål 44.

⁶¹ Spørgeskemaet: spørgsmål 41.

⁶² Spørgeskemaet: spørgsmål 41 & 42. En kommune har ikke kunnet svare på spørgsmål 42.

måde som foregående kapitel, at udmøntning af aktiviteter på landdistriktsområdet foregår på mange forskellige måder. Nogle kommuner har måske ikke en så høj grad af formalisering af politikken, men yder ikke desto mindre et konstant tilskud til en koordinatorfunktion.

Selvom kommunen ikke stiller en koordinator til rådighed, kan koordinatoren godt indirekte have et tilhørsforhold til kommunen. Det er tilfældet på Langeland. Her er det turist- og erhvervschefen fra den lokale turist- og erhvervsforening, som i forvejen modtager et fast tilskud fra kommunen, som også sidder som koordinator for den LAG, der findes på Langeland.⁶³

Det må betragtes som positivt for hele udviklingen af landdistriktsdagsordenen, at næsten alle mellemkommuner også har tilknyttet en koordinator, selvom støtten hertil er lavere end i yder- og landkommuner.⁶⁴

Kommunerne har mulighed for at engagere sig i den lokale aktionsgruppe på andre måder end ved at stille en koordinator til rådighed. Godt en tredjedel af de lokale aktionsgrupper får stillet kontorfaciliteter til rådighed. I 6 ud af de 9 kommuner, der stiller en kommunal koordinator til rådighed, er der også stillet kontor, IT og telefon til rådighed. Det betyder, at der procentvis er flere lokale aktionsgrupper med en kommunal koordinator, der har adgang til kontorfaciliteter end lokale aktionsgrupper med en koordinator et andet sted fra.⁶⁵

Det kan naturligvis hænge sammen med, at kommunen har lettere ved at stille kontorfaciliteter til rådighed, hvis LAG'ens koordinator er ansat i kommunen. Det må antages, at en kommunal koordinator som udgangspunkt kan bruge de kontorfaciliteter, som han i forvejen benytter i sit kommunale job.

6.1.2 Økonomiske tilskud til LAG'en

Et mere direkte økonomisk tilskud kan forekomme på flere måder. Det kan dreje sig om et basistilskud til LAG'en eller som en anden form for økonomisk støtte.

Knap halvdelen af de 45 kommuner yder et basistilskud til LAG'en. 19 kommuner har svaret ja, mens 26 har svaret nej. Derudover har 21 kommuner svaret ja til, at kommunen yder en anden form for økonomisk støtte. 12 kom-

⁶³ Spørgeskemaet: spørgsmål 42 & 43. I Randers Kommune og Hedensted Kommune findes en lignende løsning. I Randers har LAG'en ansat en koordinator, der fysisk sidder i Erhverv og Udvikling i kommunen. I Hedensted har LAG'en købt kommunens landdistriktskoordinator fri til en halvtidsstilling. Det har eventuelt betydning for adgangen til kommunale kontorfaciliteter. I Randers omfatter kontorfaciliteterne kontorplads, kopiering, trykning, løn-, ferie- og kørselsregnskab mv. mod en årlig husleje på 30.000 kr.

⁶⁴ National strategi (2007) s. 55 & BEK 490 § 15, 2007

⁶⁵ Spørgeskemaet: spørgsmål 43. 67 % af de lokale aktionsgrupper med en kommunal koordinator får stillet kontorfaciliteter til rådighed, mens kun 33 % af de lokale aktionsgrupper, hvis koordinator er stillet til rådighed et andet sted fra, får stillet kommunale kontorfaciliteter til rådighed

muner har svaret nej til begge spørgsmål⁶⁶. Dermed er næsten 3 ud af 4 kommuner økonomisk involveret i LAG'en på en eller anden måde. 16 kommuner har uddybet, hvad den økonomiske bistand består af. Her skal nævnes nogle af de karakteristiske svar:

- Medfinansiering til godkendte LAG projekter
- Økonomisk støtte til LAG'en i opstartsfasen
- Medfinansiering af LAG koordinator
- Sekretariatsbistand
- Andre administrative forhold⁶⁷.

Kun 4 kommuner ud af de 12 kommuner, der har svaret nej til, at kommunen yder økonomisk tilskud, har samtidig hverken en kommunal koordinator, kontorfaciliteter til rådighed eller været involveret økonomisk i et LAG projekt i 2007-08. Umiddelbart adskiller de 4 kommuner sig ikke fra de resterende kommuner. Det drejer sig om 1 yderkommune og 3 landkommuner.

I alt har 26 kommuner været involveret i LAG projekter økonomisk i 2007-08. Der er en spredning i antallet af projekter fra 1 til 11. I gennemsnit har de 26 kommuner været involveret i 3,2 projekter. Det er igen her svært at se en direkte sammenhæng, der kan forklare, hvilke kommuner der har været engageret i projekterne.⁶⁸

Der er umiddelbart ingen overordnet sammenhæng mellem hverken kommunekategori, geografi, politik, oprettelsen af en særskilt landdistriktspolitik, etableringen af lokale råd eller andet og så størrelsen af den støtte, der gives til LAG'en. Derimod tyder det på, at der er en sammenhæng mellem gennemførelsen af en særskilt landdistriktspolitik og adgangen til kontorfaciliteter for LAG'en. De 13 af i alt 16 kommuner, der stiller kontorfaciliteter til rådighed, har en særskilt landdistriktspolitik. En kommune er i gang med at udarbejde en særskilt landdistriktspolitik, og en kommune har indarbejdet en landdistriktspolitik i kommunens øvrige politikker.⁶⁹ Det kunne tyde på, at der med oprettelsen af en særskilt landdistriktspolitik i højere grad tages hensyn til de praktiske behov, som den lokale aktionsgruppe kan have for at kunne udføre et effektivt stykke arbejde, der kan gavne landdistriktsdagsordenen.

6.2 LAG'ens rolle for landdistriktspolitikken

Der er konkluderet, at der foregår et samspil mellem lokale aktionsgrupper og kommunerne. En uddybet viden om samspillet kan opnås ved at undersøge, hvilken indflydelse respondenterne mener, de lokale aktionsgrupper har for kommunens målsætning i landdistriktspolitikken.

⁶⁶ Spørgeskemaet: spørgsmål 39 & 40.

⁶⁷ Spørgeskemaet: spørgsmål 40.

⁶⁸ Spørgeskemaet spørgsmål 45. Det skal bemærkes, at LAG'erne en del steder kun lige var kommet i gang med indstilling af projekter i første halvår af 2008.

⁶⁹ Spørgeskemaet: krydstabulering af spørgsmål 21 & 43.

Tabel 15 viser, at de fleste respondenter mener, at LAG'en spiller en rolle for målsætningen i landdistriktspolitikken.

Tabel 15. LAG'ens rolle for målsætningen i landdistriktspolitikken

LAG'en spiller i høj grad en rolle	15	33 %
LAG'en spiller i nogen grad en rolle	22	49 %
LAG'en spiller i mindre grad en rolle	6	13 %
LAG'en spiller slet ingen rolle	2	4 %
Respondenter	45	100 %

Der er en geografisk forskel i besvarelsene. Respondenterne i region Midtjylland og Syddanmark har alle på nær en kommune svaret, at LAG'en spiller i nogen eller høj grad en rolle for gennemførelsen af målsætningen i landdistriktspolitikken. I Region Sjælland er mønstret omvendt. Her svarer halvdelen, at LAG'en kun spiller en mindre rolle eller slet ingen rolle. Det er ud fra vort materiale vanskeligt at finde en forklaring på årsagen til disse regionale forskelle i holdninger til LAG'erne.⁷⁰

På et generelt plan er der en svag tendens til en sammenhæng mellem udviklingen af landdistriktspolitik og respondenternes opfattelse af, hvor stor en indflydelse de lokale aktionsgrupper har på målsætningen for landdistriktspolitikken. Det samme gælder i øvrigt kommuner med lokalråd med formaliseret adgang til et af kommunens udvalg.

Blandt de 37 respondenter, der har svaret, at LAG'en i høj grad spiller en rolle eller i nogen grad spiller en rolle, er der forholdsvis flere, som samtidig har vægtet den nationale målsætning om "flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne". Det kunne tyde på, at dette nye forvaltningsniveau, hvor lokalbefolkningen har mulighed for at komme til orde, har betydning for holdningen til de nationale målsætninger. Der er dog ikke tale om markante sammenhænge.

I tabel 16 er spurgt til LAG'ernes rolle for samspillet med landdistriktsbefolkningen.

⁷⁰ Spørgeskemaet: krydstabulering af spørgsmål 3 & 46. I Midtjylland har en stor del af kommunerne svaret ja til spørgsmålet om en særskilt landdistriktspolitik eller, at en sådan er under udarbejdning. Skulle det spille en rolle, burde forholdene også være sådan i Syddanmark, men her er forholdene omkring en særskilt landdistriktspolitik mere blandede.

Tabel 16. LAG'ens rolle for samspillet med landdistriktsbefolkningen

LAG'en spiller i høj grad en rolle	15	33 %
LAG'en spiller i nogen grad en rolle	21	47 %
LAG'en spiller i mindre grad en rolle	7	16 %
LAG'en spiller slet ingen rolle	2	4 %
Respondenter	45	100 %

Sammenholdes tallene med opgørelserne omkring lokalrådene, fremkommer en svag tendens til, at des større rolle LAG'en anses at spille for kommunens samspil med landdistriktsbefolkningen, des større sandsynlighed er der også for, at der er oprettet lokalråd og eventuel formaliseret adgang til den lokalpolitiske verden.⁷¹

Til sidst skal det fremhæves, at ved valget af temaer for landdistriktspolitikken, i form af bl.a. trafik, bosætning mv., viser der sig ingen sammenhæng mellem, hvorvidt LAG'en har været indblandet, og hvilken grad af indflydelse på målsætningen for landdistriktspolitikken, respondenterne mener, at LAG'en har. Det samme gør sig derimod ikke gældende i de kommuner, hvor temaerne i væsentlig grad er udformet af borgerne i landdistrikterne. Her kunne det se ud som om, at LAG'ens rolle for kommunens samspil med landdistriktsbefolkningen har en indflydelse. Det betyder, at LAG'en måske har en væsentlig rolle som kommunikativt bindeled mellem kommunen og de lokale borgere.

I de tilfælde, hvor landdistriktstemaerne er udformet som et samarbejde mellem kommune, borgere og LAG, viser der sig en tydelig tendens til, at den konstellation foregår i kommuner, hvor LAG'en har nogen eller en stor indflydelse. En understregning af, at LAG'en har en betydning, kan ses ved at sammenligne med de kommuner, hvor det hovedsageligt er kommunerne, der har valgt temaerne. Her har respondenterne givet udtryk for, at LAG'en har en mindre rolle for kommunen både med hensyn til målsætningen i landdistriktspolitikken og med hensyn til samspillet med landdistriktsbefolkningen.⁷²

6.3 Sammenfattende om LAG'ernes rolle

De lokale aktionsgrupper (LAG'er) er siden 2007 kommet til som nye forvaltningsorganer som en del af EU's landdistriktspolitik. De er altså blevet etableret på samme tid som kommunalreformen og har skullet finde deres plads i hele opbygningen af landdistriktsområdet i de nye kommuner. Det ser ud til, at den proces er lykkedes forbavsende godt, i betragtning af at både kommuner og LAG'er de fleste steder har været nye, og det samme har landdistriktspolitikken. Generelt ser der ud til at foregå et ret gnidningsfrit samarbejde, hvor langt de fleste kommuner ser LAG'erne som et godt supplement. Primært kan kom-

⁷¹ Spørgeskemaet: krydstabulering af spørgsmål 28, 29 46 & 47. Der er taget hensyn til, at fordelingen mellem de enkelte respondenter i spørgsmål 47 ikke nødvendigvis er den samme som i spørgsmål 46.

⁷² Spørgeskemaet: Krydstabulering af spørgsmål 25, 46 & 47

munerne glæde sig over de ekstra udviklingskroner, men der ser også ud til at være et godt samspil på processiden, idet 4 ud af 5 kommuner finder, at LAG'erne i høj grad eller nogen grad bidrager til de lokale målsætninger i landdistriktspolitikken.

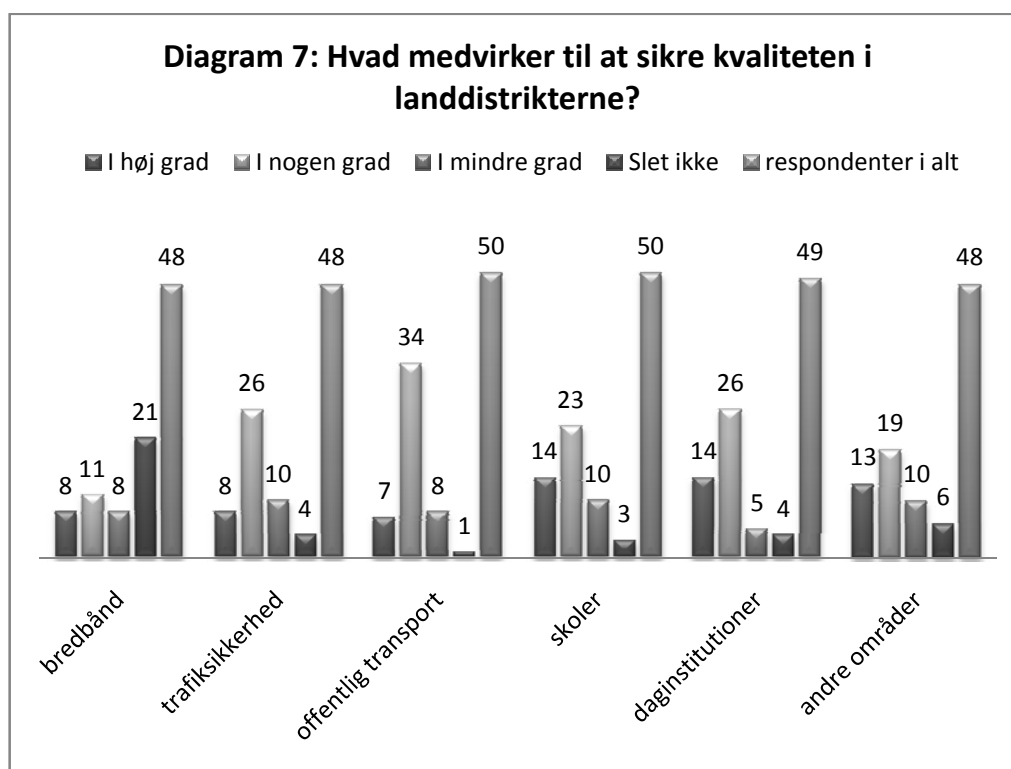
Det konkrete samarbejde foregår ikke kun gennem de lovbundne kommunale repræsentanter i LAG-bestyrelserne. En femtedel af kommunerne stiller en deltidskoordinator til rådighed, og lidt under halvdelen yder en form for økonomisk bidrag til LAG'en. Det kan være koordinator, kontorfaciliteter, medfinansiering af projekter eller opstartsomkostninger.

7 Offentlige servicetilbud i landdistrikterne og betydningen heraf

For at komme tæt på hvad der rører sig i de enkelte kommuner, er der spurgt ind til, hvilke særlige initiativer kommunerne tager for at sikre kvaliteten i landdistrikterne.

Der er taget udgangspunkt i en række forskellige muligheder for initiativer, samtidig med at respondenterne har fået mulighed for at tilføje andre områder eller bemærkninger.

Diagram 7 viser, at offentlig transport, skoler og daginstitutioner tillægges størst betydning. 4 ud af 5 mener, at disse forhold i høj grad eller i nogen grad medvirker til at sikre kvaliteten i landdistrikterne.⁷³

Forskellene kan ikke relateres til kommunekategori. Der er yder- og landkommuner, der mener, at offentlig transport er et vigtigt barometer for kvaliteten, men der findes også yder- og landkommuner i den modsatte ende af skalaen.

Skoler og daginstitutioners betydning i nærmiljøet er et emne, der ofte er til debat.⁷⁴ I landdistriktsredegørelsen fra 2007 nævnes det, at skolen ofte frem-

⁷³ Spørgeskemaet: spørgsmål 48-53

hæves som en væsentlig institution i forhold til at understøtte det lokale liv. Regeringen har en målsætning om, at der på grundskoleniveau og i det videre uddannelsesforløb skal være muligheder overalt i landet. Der skal i den forbindelse skabes en balance mellem nærhed og bæredygtighed.⁷⁵ Dermed kan der opstå et modsætningsforhold mellem de kommuner, der i høj grad mener, at skolen har betydning for kvaliteten i landdistrikterne, og så princippet om økonomisk og faglig bæredygtighed. Respondenten for Nyborg Kommune udtrykker problemstillingen meget klart ved at skrive ”Kommunens politik er, at alle skoler skal bevares for at sikre de små samfund.”⁷⁶

Bredbånd omtales i landdistriktsredegørelsen som et væsentligt redskab til sikring af en moderne informations- og kommunikationsteknologi. Alle dele af befolkningen skal have adgang til hurtigt internet.⁷⁷ I denne undersøgelse betragter et flertal af respondenter dog bredbånd som mindre vigtig eller uden betydning for sikringen af kvaliteten i landdistrikterne. Den forholdsvis beskedne interesse for området kan handle om, at respondenterne er koblet på bredbåndet eller anser det for et område, som energiselskaberne har ansvaret for. De tager derfor udviklingen af bredbånd for givet. Den digitale infrastruktur opleves måske derfor som en funktion, der er varigt etableret. En efterfølgende centralisering eller nedskæring vil kræve et fysisk indgreb på en anden måde end ved ændringer i strukturen for bl.a. skoler og offentlige transportmuligheder.

19 respondenter har svaret, at andre initiativer i høj grad eller i nogen grad medvirker til at sikre kvaliteten i landdistrikterne. For eksempel peger man fra Samsø på, at bevillinger til udviklingsprojekter er med til at understøtte erhvervslivet og borgere. I Vesthimmerland er oprettelsen af hjemmesider for landsbyerne iværksat under navnet ’projekt landsbyweb’. Norddjurs har sammen med Ringkøbing-Skjern og Skive kommuner gennemført en analyse med det formål at finde ud af, hvad der får folk til at flytte på landet og blive der. Med afsæt i analysen er det meningen, at kommunerne vil vælge indsatsområder. Nogle kommuner har konkrete indsatsområder inden for kultur og bebyggelse, der vil kunne medvirke til en sikring af kvaliteten i landdistrikterne. Deriblandt nævnes multihuse, biblioteker og modernisering af boligmassen.

⁷⁴ Velfærdsministeriet fik i 2007 foretaget en analyse af betydningen af lukning af landsbyskoler for at give kommunerne en baggrundsviden i de ofte mange følelsesladede diskussioner om skolelukninger. Teknologisk Institut konkluderer i rapporten, at ”..de områder, hvor der er lukket skoler, er præget af mere negativ udvikling end de områder, hvor der fortsat eksisterer skoler”. Men de påpeger også, at den negative udvikling ofte allerede var i gang inden skolelukningen. Den forholdsmæssigt større tilbagegang kan dermed være medvirkende årsag til skolelukningen. Men undersøgelsen understreger samtidig, at den negative udvikling ikke standser med skolelukningen. Følgevirkningerne er flere. Antallet af børnefamilier, uddannelsesniveau og huspriser påvirkes bl.a. negativt. Derudover er der nogle kvalitative hensyn, hvor der gives udtryk for, at nærmiljøet rent socialt lettere stagnerer. Eggert Hansen, 2008, s. 4ff.

⁷⁵ Landdistriktsred. 2007, s. 11 og 23.

⁷⁶ Spørgeskemaet: spørgsmål 54.

⁷⁷ Landdistriktsred. 2007, s. 12.

Det skal nævnes, at de 4 ø-kommuner plus Bornholm alle har en meget høj opmærksomhed på særlige initiativer. Alle deres svar er enten besvaret med ”i høj grad” eller ”i nogen grad”. Sammenlignes der med svarene fra de andre kommuner, er der ingen klar tendens til, at det kun er yderkommuner, der har stort fokus på særlige initiativer.

Gennemgangen af de enkelte spørgsmål peger i retning af, at landdistriktspolitik er på dagsordenen i et eller andet omfang i alle kommuner. Etableringen af målsætninger og initiativer, der kan bevare og tiltrække beboere til landdistrikterne er en del af landdistriktspolitikken.

7.1 Målet med landdistriktspolitikken

I spørgeskemaet blev der spurgt om, hvad målet med landdistriktspolitikken er for de enkelte kommuner. Der er opstillet et antal valgmuligheder, men også givet mulighed for en yderligere argumentation. Respondenterne har kunnet give mere end et svar, hvilket er sket i mange tilfælde.⁷⁸

Tabel 17. Hvad er målet med landdistriktspolitikken

Målet med landdistriktspolitikken	Antal	Procent
Den skal være pejlemærke for LAG'en	10	20 %
Fremstå som inspirationskilde for borgerne i landdistrikterne	16	32 %
Redegøre for kommunens visioner og mål for landdistrikterne	31	62 %
Være grundlag for samarbejde mellem de forskellige aktører i landdistrikterne og kommunen	34	68 %
Andet	9	18 %

Tabel 17 antyder, hvad der allerede er angivet. LAG'en opfattes af de fleste kommuner som en selvstændig enhed med egne udviklingsstrategier og målsætninger. For en del kommuner er det også meningen, at landdistriktspolitikken skal være udadvendt forstået på den måde, at den skal inspirere borgerne i landdistrikterne.

De respondenter, der har svaret, at landdistriktspolitikken skal fremstå som inspirationskilde for landdistrikterne, har samtidig svaret, at landdistriktspolitikken skal redegøre for kommunens visioner og mål for landdistrikterne. En stor del af respondenterne har svaret, at landdistriktspolitikken skal være grundlag for samarbejde mellem de forskellige aktører i landdistrikterne og kommunen. Det underbygger teorien om, at kommunerne opfatter det som væsentligt, at landdistriktspolitikken sker i samarbejde med lokalbefolkningen. Det er i overensstemmelse med ordlyden i landdistriktsredegørelsen fra 2007,

⁷⁸ Spørgeskemaet: spørgsmål 59.

hvor det omtales, at der skal foregå en tæt dialog mellem kommunerne og lokalsamfundene.⁷⁹

Ud over at et eller flere af de nævnte mål med landdistriktspolitikken finder genlyd hos respondenterne, er der angivet en yderligere argumentation, der er uddybende i forhold til tabel 17.

- Landdistriktspolitikken skal danne grundlag for lokal igangsætning af projekter i landdistrikterne, der støttes af kommunens landdistriktsmidler – altså ikke LAG-midler
- Målet er at fastholde indbyggere og arbejdspladser i landdistrikterne
- Landdistriktspolitikken skal være et dialogværktøj som bl.a. skal sikre, at politikker og væsentlige beslutninger, der har betydning for lokalområderne, bliver lokalsamfundsvurderet før de træder i kraft.

7.1.1 Formidling af landdistriktspolitikken til befolkningen

Tabel 18, hvortil der har kunnet sættes flere kryds, viser, at kommunens hjemmeside af de fleste kommuner benyttes som formidlingsform for landdistriktspolitikken. I betragtning af at der her er 15 kommuner, der har svaret, at de ingen landdistriktspolitik har, betyder det, at næsten alle kommuner med en landdistriktspolitik bruger kommunens hjemmeside til formidling af kommunens landdistriktspolitik.

Tabel 18. Kommunens formidling af landdistriktspolitikken

Hvordan formidles landdistriktspolitikken?	I alt	Procent
Via kommunens hjemmeside	30	60 %
Via selvstændig hjemmeside for landdistrikterne i kommunen	7	14 %
Via omdeling af pjecer	11	22 %
Andet	15	30 %
Kommunen har ingen landdistriktspolitik	15	30 %

7 kommuner har oprettet en selvstændig hjemmeside for landdistrikterne. De 5 af kommunerne har samtidig svaret ja til at have en særskilt landdistriktspolitik. En kommune har indarbejdet landdistriktspolitikken i kommunens øvrige politikker, mens en kommune har svaret nej til at have en landdistriktspolitik. Til spørgsmålet om brugen af pjecer som informationsmateriale om landdistriktspolitikken, har 10 ud af de 11 kommuner samtidig svaret ja til at have en særskilt landdistriktspolitik.

Ses der på kommunetyper, er der en tendens til, at yderkommunerne ikke i så høj grad som andre bruger flere kommunikationsveje. Det ser også ud til, at man i kommuner med forventet befolkningstilbagegang i mindre grad bruger

⁷⁹ Landdistriktsred. 2007 s. 23f.

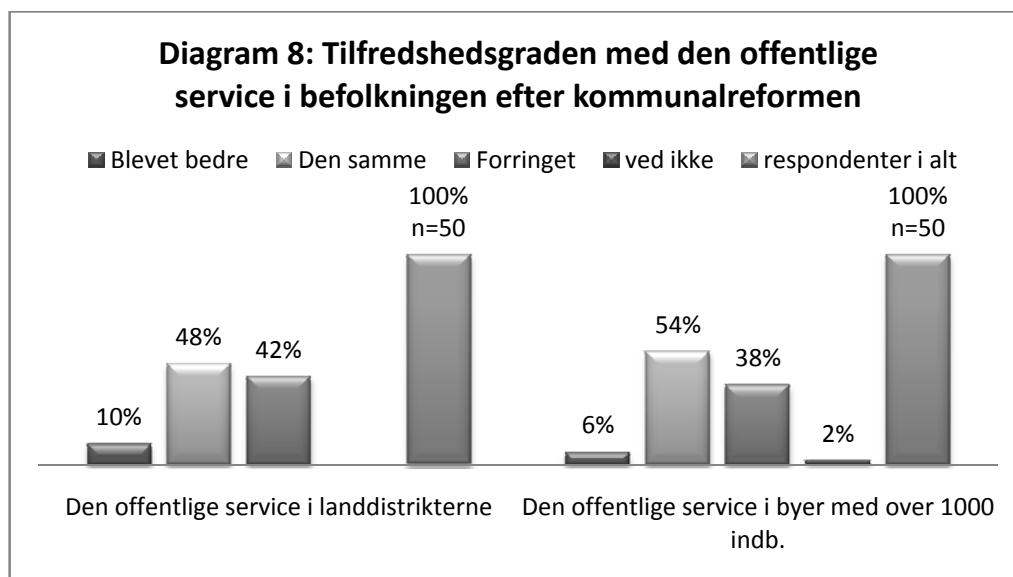
ressourcer på formidling end i de kommuner, der forventer en befolkningsfremgang.

Ud over ovenstående former for formidlingskanaler omtaler flere kommuner pressen som en brugt budbringer. Derudover informeres lokalråd og andre relevante parter om kommunens landdistriktspolitik. 3 kommuner skal her fremhæves, fordi det understreger, at kommunikationen kan foregå ad mange veje.

- Kommunikationen foregår i Jammerbugt Kommune via landdistriktsudvalget. I landdistriktsudvalget sidder der en repræsentant fra hvert af de 24 lokalsamfund i kommunen. Derudover er kommunikationen foregået via de udviklingsværksteder, der findes i de 24 lokalsamfund.
- Kopier af den ”temaplan for landdistrikter” (kommunens landdistriktspolitik) som Vejen Kommune har udarbejdet, er sendt til fælles- og lokalråd samt til andre interesserede.
- I Rebild Kommune er der igangsat en opbygning af en selvstændig hjemmeside med en fælles portal for landsbyer med opland.

7.2 Tilfredsheden blandt kommunens borgere

Afslutningsvis skal spørgsmålene om respondenternes fornemmelse af, hvilken virkning kommunalreformen har haft i befolkningen, undersøges. Diagram 8 og tabel 19 tager udgangspunkt i opfattelsen af, hvordan borgernes tilfredshed menes at være – igen ud fra de kommunale respondents opfattelse.⁸⁰

⁸⁰ Spørgeskemaet: spørgsmål 56-58.

Meget få respondenter mener, at den offentlige service er blevet bedre i kommunerne. Over en 1/3 del af respondenterne indikerer, at der er sket en forringelse af den offentlige service efter kommunalreformen.

En sammenligning af opfattelsen af den offentlige service i landdistrikterne og den førte landdistriktspolitik i de enkelte kommuner, viser ingen overordnet sammenhæng. En gennemført landdistriktspolitik resulterer ikke nødvendigvis i en forbedret offentlig service ifølge respondenterne.

Det viser sig derimod, at mellem- og bykommunerne generelt giver udtryk for, at borgerne i mindre grad føler, at der er sket en ændring efter kommunalreformen end i yder- og landkommunerne.

Respondenternes opfattelse er forskellig fra region til region. I Nordjylland og Midtjylland er stemningen mindre negativ end på Sjælland og i Syddanmark. Det gælder både med hensyn til den offentlige service i landdistrikterne og i byer med over 1000 indbyggere. Det er særligt på Sjælland, at der er en del kommuner, der har svaret, at den offentlige service er forringet.

Ud over at spørge til tilfredsheden med den offentlige service, er der blevet spurgt om tilfredsheden med kommunalpolitikernes opmærksomhed på landdistriktsbefolkningen. Over halvdelen har svaret, at borgerne er tilfredse med den opmærksomhed, som de får. Samtidig er der en del, der ikke ved, hvordan landdistriktsbefolkningen ser på kommunalpolitikerne, hvilket betyder, at den procentdel af de 50 besvarelser, der har svaret, at landdistriktsbefolkningen er utilfreds med kommunalpolitikerne, er forholdsvis lille.

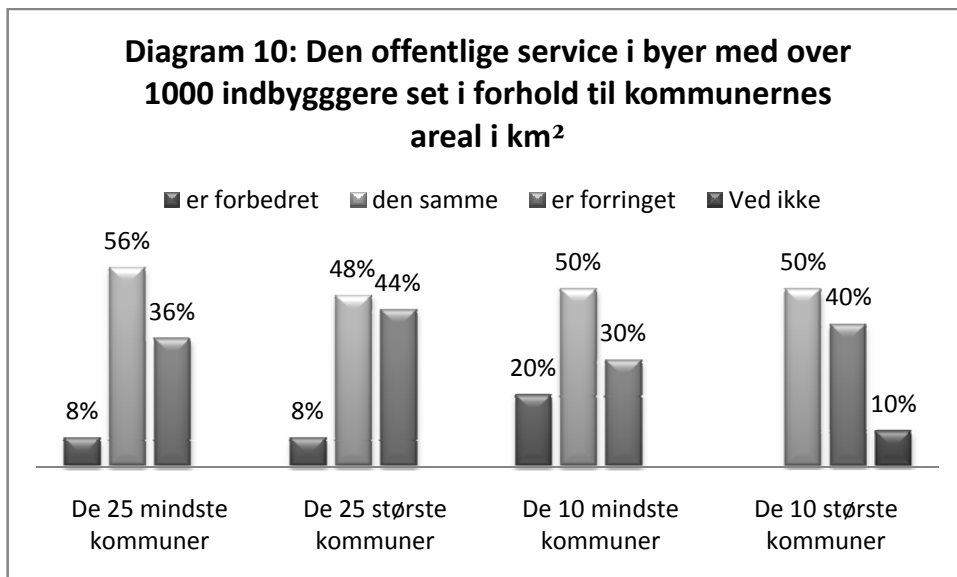
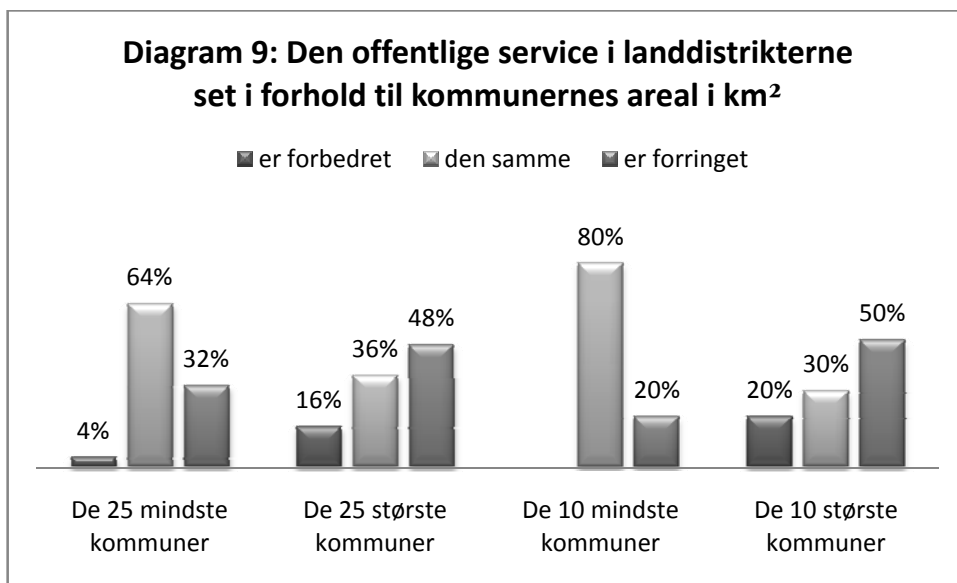
Tabel 19. Tilfredshed med kommunalpolitikernes opmærksomhed på landdistrikterne

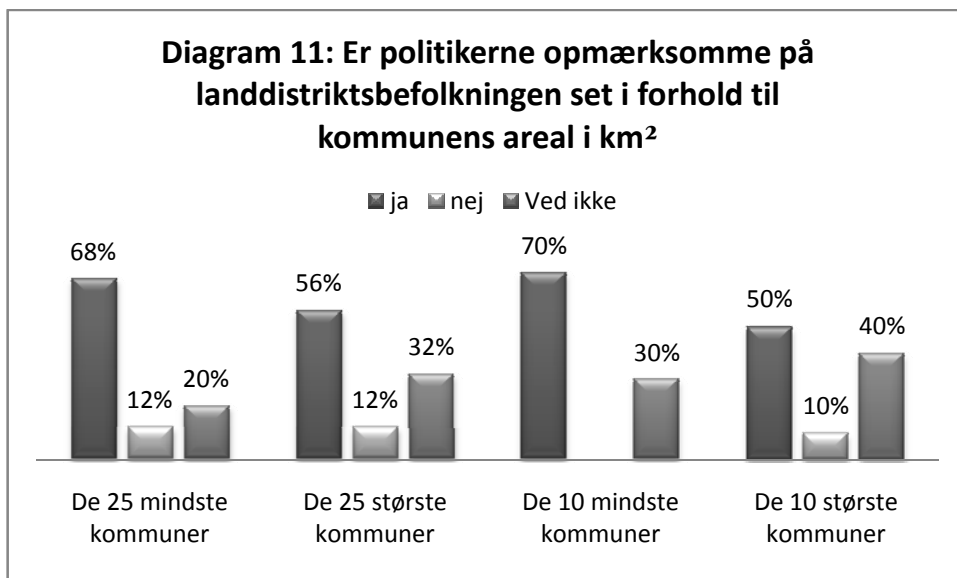
Ja	28	56 %
Nej	8	16 %
Ved ikke	14	28 %
Andet	7	14 %
Respondenter	50	100 %

Mht. til den regionale fordeling er det bemærkelsesværdigt, set i forhold til ovenstående kommentarer, at der i Region Sjælland blandt borgerne i landdistrikterne tilsyneladende er den største tilfredshed med den opmærksomhed, kommunalpolitikkerne har på dem. Her er der 77 %, der har svaret ja til, at der er tilfredshed, mens Midtjylland svarer 67 %, Nordjylland svarer 56 % og 46 % i Syddanmark. Det betyder, at respondenterne adskiller graden af den offentlige service med holdningen til kommunalpolitikerne. Materialet giver i øvrigt ikke mulighed for at forklare de ret markante regionale forskelle i opfattelsen af, om der er tilfredshed med den kommunale opmærksomhed over for landdistrikterne.

7.2.1 Kommunestørrelsens betydning for tilfredsheden med den offentlige service og politisk opmærksomhed

Når arealet i de 50 kommuner undersøges, er der ved alle tre spørgsmål en tendens til, at den største tilfredshed findes i de små kommuner, hvilket kan ses af diagrammerne 9-11. Noget tyder desuden på, at forskellen i tilfredsheden bliver endnu mere udpræget, når de arealmæssigt 10 mindste og 10 største kommuner sammenlignes.

Kommentarerne til spørgsmål 56, 57 og 58, som danner baggrund for de tre diagrammer, giver et indtryk af, at kommunalreformen for nogle beboere har betydet en forbedring, mens den for andre har medført en forringelse. Skolen nævnes af to kommuner som et område, der kan få indflydelse på graden af tilfredshed. Herudover gør Aabenraa Kommune opmærksom på, at harmonisering og besparelser kan medvirke til at skabe en oplevelse af en forringet offentlig service i landdistrikter og andre steder i kommunen.

Slagelse Kommune giver en beskrivelse af borgernes oplevelse af både den offentlige service og kontakten til politikerne. ”Borgerne oplever mere åbenhed i forhold til kommunen – men forventer at den offentlige service bliver bedre. Det er dog svært at svare generelt på spørgsmålet, da den offentlige service dækker meget bredt, og i nogen sammenhæng er blevet bedre, men muligvis også forringet i andre. Men hvad angår dialog er forholdene blevet bedre.”

Eksemplet fra Slagelse beskriver meget godt de resultater, tabellerne 20 og 21 viser: At der ingen sammenhæng er mellem den offentlige service, der tilbydes borgerne, og den kontakt politikerne har til landdistriktsbefolkningen. De to eksempler sætter også ord på, at der er en svag tendens til, at yder- og landkommuner i lidt flere tilfælde oplever, at den offentlige service er blevet forringet.

I forbindelse med politikernes opmærksomhed på landdistriktsbefolkningen, gøres der i kommentarerne opmærksom på, at indstillingen kommer an på, hvem der spørges. Et godt eksempel kommer fra en af de 20 største kommuner. Det er et eksempel, der viser, at kommunerne nok også er i en læreproces i forhold til de problemstillinger, som de langt større kommuner giver. Hjørring Kommune nævner, at der har været en utilfredshed blandt borgerne på landet, men at der nu er skabt større administrativ og politisk opmærksomhed.

Afslutningsvis skal det understreges, at der ikke kan drages for håndfaste konklusioner omkring sammenhængen mellem kommunetype og –størrelse på den ene side og tilfredshed og udvikling i den offentlige service på den anden side. Dertil er antallet af respondenter for lille. Omvendt har hovedparten af respondenterne en høj grad af føling med både det politisk-administrative niveau og med landdistrikterne. Samlet set peger deres vurderinger på, at den offentlige service i højere grad er forringet i de største kommuner. Desuden ser det ud til at der i de 10 mindste kommuner er sket en forbedring af servicen i byer over 1000 indbyggere. Der er ikke kommentarer til, hvori serviceforbedringerne består, men det kan måske være udtryk for en vis lokal centralisering i de mindste kommuner. Det ser samtidig ud til, at tilfredsheden med den offentlige service er lidt større i yder-, og landkommuner. Det er interessant set i betragtning af, at der samtidig er størst tilfredshed med den offentlige service på Sjælland, hvor der faktisk findes flest mellem- og bykommuner. Det kan derfor tænkes, at billedet ville have set anderledes ud, hvis samtlige kommuner i Region Sjælland havde besvaret spørgeskemaet.

8 Sammenfatning

I rapporten er det blevet undersøgt, hvordan de danske kommuner forholder sig til landdistriktspolitikken. Der er blevet udsendt et web-baseret spørgeskema til 71 af de i alt 98 kommuner. Af de 71 svarede 50 kommuner. Det giver en svarprocent på 70, hvilket må betegnes som tilfredsstillende. Det skal erindres, at respondenterne enten er kommunaldirektører eller den kommunalt ansvarlige for landdistriktsområdet, evt. landdistriktskoordinator, hvis kommunen har medfinansieret en sådan.

Uanset denne begrænsning, hvor vi ikke har spurgt landdistriktsrepræsentanter eller LAG'er, er svarene med til at give en solid viden om, hvad kommunerne opfatter som væsentlige punkter i en landdistriktspolitik, men også hvordan de enkelte kommuner er engageret i lokale initiativer.

Undersøgelsen viser, at der til trods for en stor grad af individualitet, ses nogle mønstre:

- Landdistriktspolitik er ikke lovbestemt eller omfattet af særlige økonomiske forpligtelser og er heller ikke et af de politikområder, som kommunerne fik overdraget ved kommunalreformen. Fra Velfærdsministeriets side ligger der opfordringer til at formulere en landdistriktspolitik i alle kommuner, men altså på et frivilligt grundlag. Det kan konstateres, at kommunerne generelt er kommet langt med denne politikformulering, og at mange af dem bruger området til at udvikle nye former for borgerinddragelse.
- Byrådsmedlemmernes bopæl fordeler sig forholdsmæssigt i forhold til den andel af befolkningen, der bor i byer med over 1000 indbyggere i de enkle kommuner. Der kan ikke konstateres nogen sammenhæng mellem byrådsmedlemmernes bopæl og kommunernes gennemførelse af en særskilt landdistriktspolitik.
- Yderkommunerne er længst fremme med indførelsen af en særskilt landdistriktspolitik. Samtidig er de den kommunekategori, der er mest udsatte for en befolknings tilbagegang. Det er særligt i de kommuner, der har en lav indbyggertæthed pr. km², at der forventes en befolknings tilbagegang. Det viser sig desuden, at i 5 ud af de 8 landkommuner, hvor en særskilt landdistriktspolitik er gennemført eller under udarbejdelse, forventes der også en befolknings tilbagegang.
- Respondenternes egen vurdering af befolkningsudviklingen går i samme retning. Her viste der sig også en vis pessimisme over for troen på, at der kan skabes en udvikling, der kan fastholde og udvikle et attraktivt bosætningsmiljø i landdistrikterne. I en stor del af de kommuner, hvor der forventes en generel befolknings fremgang, forventer kommunerne stadig enten en stagnation eller tilbagegang i befolkningsantallet for

landdistrikterne. De 3 kommuner, der har svaret, at der forventes en befolkningsmæssig fremgang i landdistrikterne, er også kommuner, der ifølge Danmarks Statistik kan forvente en befolkningsmæssig fremgang.

- En stor del af kommunerne har en særskilt landdistriktspolitik, er i gang med at gennemføre den eller har indarbejdet landdistriktsområdet i kommunens øvrige politikker. Blandt de kommuner, der har svaret nej, findes 3 af de 5 bykommuner, som har besvaret spørgeskemaet. Derudover er det kommuner, hvor der er befolkningsvækst. Det er altså en tendens til, at kommuner med vækst oplever det som lidt mindre påkrævet at få gennemført en landdistriktspolitik.
- Der er umiddelbart ingen sammenhæng mellem kommuner, der har svaret ja til at have indført en særskilt landdistriktspolitik og kommuner, der har oprettet et fagudvalg for landdistriktspolitik. Der kan derfor godt være fokus på landdistrikterne i en kommune, uden at det nødvendigvis behøver at udmønte sig i en særskilt landdistriktspolitik. I alle kommuner er landdistriktspolitikken en aktiv del af kommunens dagsorden, men den er placeret forskelligt. I nogle kommuner er landdistriktspolitikken placeret som en meget central del af kommunens politik, mens den i andre kommuner er placeret mere decentralt. I kommuner, hvor landdistriktspolitikken er placeret decentralt, er det i højere grad lokalbefolkningen, som skal komme med det afgørende udspil. I den forbindelse skal det nævnes, at kommunernes indbyggertal og areal angiveligt har en indflydelse på oprettelsen af lokalråd. Mindre kommuner og kommuner, som ikke fusionerede, har i langt mindre udstrækning oprettet lokalråd.
- Der foregår tilsyneladende en rimelig god kommunikation mellem lokalbefolkningen og kommunen om landdistriktspolitikken. I cirka halvdelen af de medvirkende kommuner er der oprettet en formaliseret kommunikation mellem kommunerne og de lokalråd eller det fællesråd, der i nogle kommuner er oprettet til at varetage lokalrådenes interesser. Den kontakt, der er mellem kommunen og de lokale kræfter i lokalrådene, er som oftest god. Undersøgelsen viser også, at indholdet i de temaer, der vælges som væsentlige i forbindelse med gennemførelsen af en landdistriktspolitik i langt de fleste kommuner sker i et samarbejde med borgere, lokalråd eller fx LAG. Netop det samarbejde kan være medvirkende til, at landdistriktspolitikken udvikler sig forskelligt i kommunerne. Lokalbefolkningen opfattes mange steder som vigtige sparringspartnere for kommunen, når det gælder gennemførelsen af initiativer og udvikling af landdistrikterne.
- En vigtig størrelse for nærdemokratiets eksistens er de lokale aktionsgrupper (LAG'er). I alle yder-, land- og mellemkommuner er der et samspil mellem kommunen og den lokale aktionsgruppe. En mindre del af kommunerne finansierer delvist landdistriktskoordinatoren, medens

en del flere stiller faciliteter til rådighed og går ind med en vis medfinansiering af LAG-projekter.

- Iværksættelsen af særlige initiativer for landdistrikterne er en igangværende proces, der endnu er under udvikling. Aktivitetsniveauet er forskelligt fra kommune til kommune, men særligt de små ø-kommuner samt Bornholm giver udtryk for stor interesse for at sikre kvaliteten på landet ved at fremhæve særlige initiativer.
- Svarene giver indtryk af, at landdistriktspolitik er mere end blot en opretholdelse af et højt serviceniveau. Samtidig viser der sig en tendens til en sammenhæng mellem den tilfredshed, som respondenterne giver udtryk for og kommunernes areal. Tilfredsheden er størst i kommuner med et lille areal.

Det kan konkluderes, at kommunernes servicering af landdistrikterne foregår ud fra den enkelte kommunes iagttagelser og vurderinger af, hvordan landdistrikterne bedst bevares som attraktive miljøer. For langt de fleste kommuner handler det om, at landdistriktspolitikken skal udvikles i samarbejde med lokalbefolkningen.

9 Hypoteserne

I afsnit 2 blev der opstillet tre hypoteser:

- 1. Landdistriktspolitik er generelt lavt prioriteret i kommunerne indtil nu.*
- 2. Der kan ikke peges på et bestemt mønster for, om det er store, små, bykommuner eller mere ruralt prægede kommuner, som især har prioriteret at arbejde med landdistriktsområdet.*
- 3. Landdistriktspolitikken vil politisk-administrativt være præget af den eksisterende udvalgsstruktur, når det gælder den offentlige velfærdsservice og planlægning, medens der vil blive udviklet nye organisationsformer, når det gælder specifikke landdistriksspørgsmål.*

Den første hypotese kan ikke bekræftes. Halvdelen af kommunerne har udarbejdet en særskilt landdistriktspolitik, og yderligere en tredjedel er enten ved at udarbejde en eller har indarbejdet landdistriktsområdet i andre politikker. I forhold til en analyse, der blev foretaget i 2007, er der tale om en jævnt stigende udvikling i retning af, at langt hovedparten af kommunerne har landdistriktsspørgsmålet på dagsordenen. Stadig er der dog tale om et low politics område. Der er ikke særlige krav til dette politikfelt i form af særlige regler, udgifter eller andet. Dermed bliver det et område, som i højere grad er præget af værdi- og symbolpolitik.

Bortset fra at de fleste yderkommuner har formuleret en landdistriktspolitik, er det markant, at det er vanskeligt at pege på nogle entydige sammenhænge mellem kommunernes indplacering i en af de 4 kommunetyper (yder-, land, mellem- og bykommune), hvem der har udarbejdet en landdistriktspolitik, hvem der har særlige udvalg, og hvor der er etableret lokalråd med en formaliseret adgang til det politisk-administrative niveau. Størrelse og politisk farve på borgmesterparti synes ikke at spille nogen som helst rolle. Det synes derfor at være overordnede politiske agendaer i de enkelte kommuner, traditioner for at satse på lokalsamfundsudvikling samt måske nogle markante politikere eller meget aktive lokalsamfund, som er årsagen til de enkelte kommuners særlige indsats for at sætte landdistrikterne på dagsordenen. Det vil kræve detailstudier at komme tættere på en afklaring af denne hypotese.

Den tredje og sidste hypotese om organisationsformer kræver også nogle dybtgående detailstudier. På baggrund af spørgeskemaet er det dog alligevel muligt at konstatere, at der er udviklet en række nye former for aktivt samspil mellem lokalsamfund og byråd. Mange steder anvender kommunerne tydeligvis landdistriktsområdet som eksperimentarium for afprøvning af nye ideer om borgerinvolvering og nærdemokrati. Generelt synes der at være ganske stor tilfredshed blandt både borgere og byråd/forvaltning med den eksisterende forvaltning og organisering af landdistriktspolitikken. Vi har godt nok kun

svarene fra kommunens side, men herfra lyder der helt overvejende positive toner.

10 Referencer

Bekendtgørelse nr. 490, 30/5 2007. Bekendtgørelse om oprettelse og drift af lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet for perioden 2007-2013.

Buch, Roger (2007). Kandidaterne: antal, modstand, motiver, pp. 47-62 i Roger Buch og Jørgen Elklit (red.) *Nye kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Det danske landdistriktsprogram 2007-2013 (2008). Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Eggert Hansen, Martin (2008). *Skoler i landdistrikter*. Teknologisk Institut, København.

Evaluering af kommuners og amters landdistriktspolitik (2001). Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Hansen, Karin et al. (2008). *Nye kommuner i støbeskeen – om organisering og styring i de nye kommuner*. København: Handelshøjskolens Forlag.

Hedetoft, Anders (2008). *Organisering af landdistriktsindsatsen efter kommunalreformen*. Nexø: Center for Regional og Turismeforskning.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005). *Kommunalreformen – Kort fortalt*.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2006). *Kommunalreformen – de politiske aftaler*.

Kommunalreformens konsekvenser (2006). Blom-Hansen, Jens; Jørgen Elklit og Søren Sernitzlew (red.). Århus: Academica.

Kristensen, Inge Toft, Chris Kjeldsen & Tommy Dalgaard (2006). *Landdistriktskommuner – indikatorer for landdistrikt*. Danmarks JordbrugsForskning, Foulum.

Landdistriktsredegørelse 2007. Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Landsbyer i yderområder (2007). Rapport udgivet af arbejdsudvalg nedsat af Landsplanafdelingen, Miljøministeriet.

Lov nr. 602, 24/6 2005. Lov om erhvervsfremme.

Lovbekendtgørelse nr. 189, 27/2 2007. Bekendtgørelse af lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

Lovbekendtgørelse nr. 585, 23/6 2008. Bekendtgørelse af lov om kommunale og regionale valg.

National strategi for Det danske landdistriktsprogram 2007-2013 (2007). Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Nye kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005 (2007). Roger Buch og Jørgen Elklit (red.). Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Sørensen, Eva og Jacob Torfing (2005). Netværksstyring – fra government til governance. Roskilde Universitetsforlag.

Thuesen, Annette Aagaard og Arne Bengt Thomsen (2008). LAG'ernes bidrag til vitalisering af lokalsamfundene set i lyset af kommunalreformen. Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter, Syddansk Universitet, IFUL Report, 5/2008.

Thuesen, Annette Aagaard og Jens Fyhn Lykke Sørensen (2008). Lokale aktionsgrupper i landdistrikter og fiskeriområder 2008. Sammensætning, aktiviteter og samarbejde i opstartsperioden. Esbjerg: IFUL Report 9/2008.

Ærø, Thorkild, Valinka Suenson & Hans Skifter Andersen (2005). Bosætning i yderområder. Statens Byggeforsknings Institut, Hørsholm.

www.plan09dk/Inspiration/planstrategi/strategier.htm

www.statistikbanken.dk

Bilag A: Spørgeskema

Opgave: C:\QUESTDATA\IFUL\IFUL

Spørgsmål nr. 1:

På hvilket kommunalt niveau er du ansat?

- ☐ 1: Kommunaldirektør
- ☐ 2: Forvaltningschef / direktør
- ☐ 3: Afdelingschef e. lign.
- ☐ 4: Kontorchef e. lign.
- ☐ 5: Koordinator e. lign.

Spørgsmål nr. 2:

Hvilket ansvar har du for kommunens landdistrikts- /lokalsamfundspolitik?

- ☐ 1: Det ledelsesmæssige ansvar
- ☐ 2: Ansvar for udførelsen af de konkrete opgaver
- ☐ 3: Ingen af delene

Spørgsmål nr. 3:

Hvad er kommunens navn?

- ☐ 1: Assens Kommune
- ☐ 2: Billund Kommune
- ☐ 3: Bornholms Regionskommune
- ☐ 4: Brønderslev Kommune
- ☐ 5: Esbjerg Kommune
- ☐ 6: Fanø Kommune
- ☐ 7: Favrskov Kommune
- ☐ 8: Faxe Kommune
- ☐ 9: Fredericia Kommune
- ☐ 10: Frederikshavn Kommune
- ☐ 11: Faaborg-Midtfyn Kommune
- ☐ 12: Greve Kommune
- ☐ 13: Guldborgsund Kommune
- ☐ 14: Haderslev Kommune

- ☐ 15: Halsnæs Kommune
- ☐ 16: Hedensted Kommune
- ☐ 17: Herning Kommune
- ☐ 18: Hjørring Kommune
- ☐ 19: Holbæk Kommune
- ☐ 20: Holstebro Kommune
- ☐ 21: Horsens Kommune
- ☐ 22: Ikast-Brande Kommune
- ☐ 23: Jammerbugt Kommune
- ☐ 24: Kalundborg Kommune
- ☐ 25: Kerteminde Kommune
- ☐ 26: Kolding Kommune
- ☐ 27: Køge Kommune
- ☐ 28: Langeland Kommune
- ☐ 29: Lejre Kommune
- ☐ 30: Lemvig Kommune
- ☐ 31: Lolland Kommune
- ☐ 32: Læsø Kommune
- ☐ 33: Mariagerfjord Kommune
- ☐ 34: Middelfart Kommune
- ☐ 35: Morsø Kommune
- ☐ 36: Norddjurs Kommune
- ☐ 37: Nordfyns Kommune
- ☐ 38: Nyborg Kommune
- ☐ 39: Næstved Kommune
- ☐ 40: Odder Kommune
- ☐ 41: Odense Kommune
- ☐ 42: Odsherred Kommune
- ☐ 43: Randers Kommune
- ☐ 44: Rebild Kommune
- ☐ 45: Ringkøbing-Skjern Kommune
- ☐ 46: Ringsted Kommune
- ☐ 47: Roskilde Kommune
- ☐ 48: Samsø Kommune
- ☐ 49: Silkeborg Kommune
- ☐ 50: Skanderborg Kommune
- ☐ 51: Skive Kommune
- ☐ 52: Slagelse Kommune
- ☐ 53: Solrød Kommune

- ☐ 54: Sorø Kommune
- ☐ 55: Stevns kommune
- ☐ 56: Struer Kommune
- ☐ 57: Svendborg Kommune
- ☐ 58: Syddjurs Kommune
- ☐ 59: Sønderborg Kommune
- ☐ 60: Thisted Kommune
- ☐ 61: Tønder Kommune
- ☐ 62: Varde Kommune
- ☐ 63: Vejen Kommune
- ☐ 64: Vejle Kommune
- ☐ 65: Vesthimmerlands Kommune
- ☐ 66: Viborg Kommune
- ☐ 67: Vordingborg Kommune
- ☐ 68: Ærø Kommune
- ☐ 69: Århus Kommune
- ☐ 70: Aabenraa Kommune
- ☐ 71: Aalborg Kommune

Spørgsmål nr. 4:

Hvilket parti kommer borgmesteren fra?

- ☐ 1: Venstre
- ☐ 2: Socialdemokratiet
- ☐ 3: Konservative
- ☐ 4: Radikale
- ☐ 5: Andet parti
- ☐ 6: Andet

Spørgsmål nr. 5:

Hvor mange medlemmer er der i byrådet?

- ☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 6:

Hvor mange af byrådets medlemmer er bosiddende i byer med under 1000 indbyggere?

☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 7:

Hvor mange indbyggere er der i kommunen?

- ☐ 1: Under 10.000
- ☐ 2: 10-30.000
- ☐ 3: 30-50.000
- ☐ 4: 50-75.000
- ☐ 5: 75.000-100.000
- ☐ 6: Over 100.000

Spørgsmål nr. 8:

Hvor mange kommuner danner grundlag for den nuværende kommune?

☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 9:

Hvor mange sogne danner grundlag for den nuværende kommune?

☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 10:

Hvor stor er befolkningstætheden pr. km² i kommunen?

- ☐ 1: 0-49 indb. pr. km²
- ☐ 2: 50-99 indb. pr. km²
- ☐ 3: 100-149 indb. pr. km²
- ☐ 4: over 150 indb. pr. km²

Spørgsmål nr. 11:

Hvor mange procent af befolkningen bor i byer med mere end 1000 indbyggere?

- ☐ 1: Under 50%
- ☐ 2: 50- 69%
- ☐ 3: 70- 89%
- ☐ 4: Over 89%
- ☐ 5: Ved ikke

Spørgsmål nr. 12:

Hvor mange procent af befolkningen bor i landsbyer og byer med over 200 indbyggere?

- ☐ 1: Under 50%
- ☐ 2: 50 - 69%
- ☐ 3: 70 - 89%
- ☐ 4: Over 89%
- ☐ 5: Ved ikke

Spørgsmål nr. 13:

landdistrikter (inkl. landsbyer under 200 indbyggere)

- ☐ 1: Under 50 %
- ☐ 2: 50 - 69 %
- ☐ 3: 70 - 89 %
- ☐ 4: Over 89 %
- ☐ 5: Ved ikke

Spørgsmål nr. 14:

Hvordan forventer kommunen, at befolkningsudviklingen vil forme sig i byer med over 1000 indbyggere i de næste ca. ti år?

- ☐ 1: Tilvækst
- ☐ 2: Stagnation
- ☐ 3: Tilbagegang
- ☐ 4: Ved ikke

Spørgsmål nr. 15:

Hvordan forventer kommunen at befolkningsudviklingen vil udvikle sig i landsbyer og byer med over 200 indbyggere i de næste ca. ti år?

- ☐ 1: Tilvækst
- ☐ 2: Stagnation
- ☐ 3: Tilbagegang
- ☐ 4: Ved ikke

Spørgsmål nr. 16:

Hvordan forventer kommunen, at befolkningsudviklingen vil forme sig i land-distrikterne i de næste ca. ti år?

- ☐ 1: Tilvækst
- ☐ 2: Stagnation
- ☐ 3: Tilbagegang
- ☐ 4: Ved ikke

Spørgsmål nr. 17:

Er bopælspligten ophævet på landejendomme i visse områder?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Ved ikke

Spørgsmål nr. 18:

Er bopælspligten ophævet i visse landsbyer?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Ved ikke

Spørgsmål nr. 19:

Er bopælspligten ophævet i landdistrikterne generelt?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Ved ikke

Spørgsmål nr. 20:

Evt. kommentarer til ovenstående spørgsmål?

- ☐ 1: Andet

Spørgsmål nr. 21:

Har I som kommune formuleret en særskilt landdistriktspolitik?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Andet.
- ☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 22:

Hvilke af de formulerede mål i den nationale landdistriktsredegørelse er vigtigst for den landdistriktspolitik, som I fører i kommunen? (2 krydser)

- ☐ 1: Flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne
- ☐ 2: Stærkere konkurrencekraft i jordbrugssektoren
- ☐ 3: Rig natur og rent miljø og varierede landskaber
- ☐ 4: Attraktive levevilkår i landdistrikterne
- ☐ 5: Andet

Spørgsmål nr. 23:

Hvad er begrundelsen for ovenstående prioritering? (2 krydser)

- ☐ 1: Muligheden for finansiel støtte
- ☐ 2: Andre politiske sektorer varetager de andre områder
- ☐ 3: Beslutningen understøtter højt prioriterede indsatsområder

- ☐ 4: Andet.
- ☐ 5: Andet

Spørgsmål nr. 24:

Hvilke landdistriktstemaer har kommunen skrevet ind i landdistriktpolitikken?
(5 krydser)

- ☐ 1: Erhverv / Iværksættervirksomhed
- ☐ 2: Turisme
- ☐ 3: Kultur
- ☐ 4: Fritidsliv
- ☐ 5: Bosætning
- ☐ 6: Offentlig service
- ☐ 7: Trafik / Transportmuligheder
- ☐ 8: Infrastruktur
- ☐ 9: Natur / Miljø
- ☐ 10: Vækst og udvikling
- ☐ 11: Foreningsliv
- ☐ 12: Lokale netværk
- ☐ 13: Bæredygtighed
- ☐ 14: Andet.
- ☐ 15: Andet

Spørgsmål nr. 25:

Hvem har væsentligst bidraget til indholdet af de valgte temaer for landdistriktpolitikken?

- ☐ 1: Indholdet er i væsentlig grad udformet af LAG'en
- ☐ 2: Indholdet er i væsentlig grad udformet af borgerne i landdistrikterne
- ☐ 3: Indholdet er i væsentlig grad udformet af kommune
- ☐ 4: Indholdet er udformet som et samarbejde mellem de tre instanser
- ☐ 5: Andet

Spørgsmål nr. 26:

Hvordan er der lagt vægt på borgerinddragelse ved udformningen af en landdistriktspolitik?

- ☐ 1: Borgermøder /landdistriktskonference
- ☐ 2: Interaktivt mødested med bl.a. debatmulighed
- ☐ 3: Spørgeskemaer
- ☐ 4: SWOT analyser
- ☐ 5: Andet.
- ☐ 6: Andet

Spørgsmål nr. 27:

Har kommunen oprettet et særligt fagudvalg, der især arbejder med landdistrikter o. lign?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Andet

Spørgsmål nr. 28:

Er der oprettet lokalråd /udviklingsråd e. lign. i kommunen?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Numerisk
- ☐ 3: Nej

Spørgsmål nr. 29:

Er der oprettet et fællesråd for lokalrådene /udviklingsrådene e. lign.?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej

Spørgsmål nr. 30:

Har lokalrådene eller fællesrådet formaliseret adgang til et af kommunens politiske udvalg?

- ☐ 1: Ja fællesrådet har formaliseret adgang
- ☐ 2: Ja lokalrådene mv. har formaliseret adgang
- ☐ 3: Både lokalrådene mv. og fællesrådet har formaliseret adgang
- ☐ 4: Hverken lokalrådene mv. eller fællesrådet har formaliseret adgang

Spørgsmål nr. 31:

Såfremt der er et formelt samarbejde mellem lokalråd mv. eller et fællesråd og kommunens politiske udvalg, hvor ofte mødes de så?

- ☐ 1: Mere end hvert halve år
- ☐ 2: En gang hvert halve år
- ☐ 3: Mere end en gang om året
- ☐ 4: En gang hvert år
- ☐ 5: Mindre end en gang årligt

Spørgsmål nr. 32:

Får lokalrådene et økonomisk tilskud fra kommunen til deres arbejde?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej

Spørgsmål nr. 33:

Modtager lokalrådene økonomiske midler andre steder fra?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Ved ikke
- ☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 34:

Hvor tilfredse synes politikerne generelt at være med lokalrådene i kommunen?

- ☐ 1: Meget tilfredse
- ☐ 2: Tilfredse
- ☐ 3: Hverken /eller
- ☐ 4: Utilfredse
- ☐ 5: Meget utilfredse
- ☐ 6: Ved ikke

Spørgsmål nr. 35:

Hvordan oplever du stemningen i lokalrådene over for politikerne?

- ☐ 1: Meget positiv
- ☐ 2: Positiv
- ☐ 3: Hverken /eller
- ☐ 4: Negativ
- ☐ 5: Meget negativ
- ☐ 6: Ved ikke

Spørgsmål nr. 36:

Er kommunen kategoriseret som en?

- ☐ 1: Yderkommune
- ☐ 2: Landkommune
- ☐ 3: Mellemkommune
- ☐ 4: Bykommune

Spørgsmål nr. 37:

Er der oprettet en LAG i kommunen?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: LAG'en er oprettet sammen med en anden kommune
- ☐ 4: LAG'en er fælles med fiskeri-LAG'en

Spørgsmål nr. 38:

Hvor mange byrådspolitikere sidder i LAG-bestyrelsen i jeres kommune?

☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 39:

Yder kommunen basistilskud til LAG'en?

☐ 1: Ja

☐ 2: Nej

Spørgsmål nr. 40:

Har kommunen valgt en anden form for økonomisk støtte til LAG'en?

☐ 1: Ja

☐ 2: Nej

☐ 3: Andet

Spørgsmål nr. 41:

Stiller kommunen en koordinator til rådighed for LAG'en?

☐ 1: Mindre end 15 timer ugentligt

☐ 2: Mellem 15 og 29 timer ugentligt

☐ 3: Over 29 timer ugentligt

☐ 4: Kommunen stiller ikke koordinator til rådighed

Spørgsmål nr. 42:

Har LAG'en en koordinator, som ikke er ansat ved kommunen?

☐ 1: Ja

☐ 2: Nej

☐ 3: Ved ikke

☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 43:

Stiller kommunen kontorfaciliteter til rådighed?

- ☐ 1: Kontor
- ☐ 2: It
- ☐ 3: Telefon
- ☐ 4: Kommunen stiller ikke kontorfaciliteter til rådighed
- ☐ 5: Andet

Spørgsmål nr. 44:

Opfattes LAG'en af byrådet som?

- ☐ 1: Et delvist kommunalt organ
- ☐ 2: Et helt selvstændigt organ
- ☐ 3: Andet

Spørgsmål nr. 45:

Hvor mange LAG-projekter har kommunen økonomisk været involveret i, i 2007-08?

- ☐ 1: Numerisk

Spørgsmål nr. 46:

I hvor høj grad spiller LAG'en en rolle for kommunens gennemførelse af målsætningen i landdistriktspolitikken?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ingen

Spørgsmål nr. 47:

I hvor høj grad spiller LAG'en en rolle for kommunens samspil med landdistriktsbefolkningen?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad

- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ingen

Spørgsmål nr. 48:

Medvirker bredbånd til at sikre kvaliteten i landdistrikterne?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 49:

Medvirker trafiksikkerhed til at sikre kvaliteten i landdistrikterne?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 50:

Medvirker offentlige transportmuligheder til at sikre kvaliteten i kommunens landdistrikter?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 51:

Medvirker skoler til at sikre kvaliteten i kommunens landdistrikter?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 52:

Medvirker daginstitutioner til at sikre kvaliteten i kommunens landdistrikter?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 53:

Andre områder, der medvirker til at sikre kvaliteten?

- ☐ 1: I høj grad
- ☐ 2: I nogen grad
- ☐ 3: I mindre grad
- ☐ 4: Slet ikke

Spørgsmål nr. 54:

Evt. kommentarer til ovenstående spørgsmål om kommunens særlige initiativer for at sikre kvaliteten i landdistrikterne?

- ☐ 1: Andet

Spørgsmål nr. 55:

Er støtten pr. indbygger til foreningslivet siden gennemførelsen af kommunalreformen?

- ☐ 1: Øget
- ☐ 2: Den samme
- ☐ 3: Mindre

Spørgsmål nr. 56:

Er det dit indtryk, at borgerne i landdistrikterne føler at den offentlige service efter gennemførelsen af kommunalreformen er,

- ☐ 1: blevet bedre

- ☐ 2: den samme
- ☐ 3: forringet
- ☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 57:

Er det dit indtryk, at borgerne i byer med over 1000 indbyggere føler at den offentlige service efter gennemførelsen af kommunalreformen er,

- ☐ 1: blevet bedre
- ☐ 2: den samme
- ☐ 3: forringet
- ☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 58:

Mener du, at der er tilfredshed blandt borgerne i landdistrikterne med den grad af opmærksomhed kommunalpolitikkerne efter gennemførelsen af kommunalreformen har på dem?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nej
- ☐ 3: Ved ikke
- ☐ 4: Andet

Spørgsmål nr. 59:

Hvad er målet med landdistriktspolitikken?

- ☐ 1: Den skal være pejlemærke for LAG'en
- ☐ 2: Fremstå som inspirationskilde for borgerne i landdistrikterne
- ☐ 3: Redegøre for kommunens visioner og mål for landdistrikterne
- ☐ 4: Være grundlag for samarbejde mellem de forskellige aktører i landdistrikterne og kommunen
- ☐ 5: Andet.
- ☐ 6: Andet

Spørgsmål nr. 60:

Hvordan kommunikerer kommunen landdistriktspolitikken ud?

- ☐ 1: Via kommunens hjemmeside
- ☐ 2: Via selvstændig hjemmeside for landdistrikterne i kommunen
- ☐ 3: Via omdeling af pjecer
- ☐ 4: Andet
- ☐ 5: Kommunen har ingen landdistriktspolitik